1923

Slezský marathon

Historie závodu v kontextu doby

David Bíbrlík

Slezský marathon

1923

Historie závodu v kontextu doby

David Bíbrlík

amatérský běžec dlouhých tratí a podprůměrných časů

Poděkování

Velké díky patří všem, na které jsem se obrátil při hledání informací o Slezském marathonu. Nenašel se nikdo, kdo by neporadil či neukázal směr, kde hledat. Zcela zásadní se ukázaly být znalosti a zejména pak ochota pana **Mgr. Tomáše Karkoszky** z Archivu města Ostravy. Děkuji!

Díky také **Mgr. Ondřeji Štarmanovi** z Archivu Vítkovice, a.s., **Mgr. Martinu Sosnovi** ze Státního okresního archivu Opava, **Bc. Martinu Kůsovi** z tiskového odboru města Opava, **PhDr. Ondřeji Haničákovi** ze Slezského zemského muzea Opava či **Tatianě Čaňové** z ČHMÚ.

Poděkovat chci také těm, kteří nejen o maratonské historii vědí takřka vše. V České republice to je zejména pan **Jiří Šmiták** a na Slovensku pan **Miroslav Hazucha**. Díky za Váš čas, za podnětné informace, ale také za motivaci a vzor.

Věřím, že jste udělali velkou radost nejen mě.

v Ludgeřovicích, dne 3.5.2023

David Bíbrlík, Uzavřená 659/10, 747 14 Ludgeřovice – david.bibrlik@gmail.com

Obsah

Na startovní čáře ... 4
Maraton ... 6
Stříbro pro vítěze a prodaná trofej ... 7
88 let dělilo oficiální a neoficiální vítězku ... 7
Amatéři a profíci ... 8
Mezinárodní olympijský výbor ... 9
Český olympijský výbor a Čs. A.A.U. ... 10
Sparta vs. Slavia ... 10
Maraton se rozběhl do světa ... 12
První závody ... 13
Vliv marathonu na lidské zdraví ... 13
První Český Maraton ... 16
Počátky lehké atletiky na Ostravsku ... 20
Ostraváci na Běchovicích ... 21
Rozvoj lehkonohé atletiky ... 22
První atletická dráha ... 24
Průmyslová a živnostenská výstava Ostrava ... 26
Slezský marathon ... 28
Hlavní hvězdy závodu ... 31
Zakázaný maraton ... 32
Trasa Slezského marathonu ... 34
Startovní listina ... 36
Pokyny pro diváky ... 36
Start Slezského marathonu ... 37
Reportáž se Slezského marathonu ... 39
Závod očima Miloše Zapletala ... 41
Důsledky zakázaného závodu ... 43
Maraton běží dál ... 44
Slovo závěrem ... 47
Zdroje ... 50

„Historie není pohled, nýbrž zodpovědnost."

— Jan Patočka český esejista a filozof (1907–1977)

Na startovní čáře

„Soudná veřejnost bude museti býti velmi střízlivá se svou kritikou, neb jedná se o podnik, který překvapil náhle naše vytrvalce i organizační aparát"

Takto přetiskl Moravsko-slezský deník dne 4.8.1923 výzvu organizátorů k připravované akci „**Slezský marathon 1923**". Podobný apel na čtenáře bych rád vyslal i já. Prosím tedy zejména odbornou veřejnost o schovívavost. Nejsem sportovní fanoušek ani sportovní historik či novinář. Jsem ryze amatérský běžec delších tratí a podprůměrných časů. Ale také nadšený čtenář a recenzent běžeckých knih.

V jedné z nich jsem narazil na letmou zmínku o prvním maratonu (nejen) na ostravsku. Běžel se dne 12.8.1923 z Opavy do Ostravy. Tedy v místech, které dobře znám. Chtěl jsem však vědět více. Kolik tehdy běželo běžců, jaké byly časy, v jakých podmínkách běželi, proč byl závod zakázán, kolik stálo startovné atd. Je možné najít ještě po 100 letech odpovědi na uvedené otázky?

V životě to mám jako v běžeckém závodě. Rychle vystartuji a pak brzo zvadnu. Nesměl jsem ztrácet čas. Bylo potřeba vytěžit počáteční nadšení na maximum. Kilometry, které uběhneš ti už nikdo nevezme. Začal jsem tedy hledat. Pátral jsem v archivech města Ostravy, města Opavy, v soukromém archivu Vítkovice, a.s. v knihovnách digitálních i v těch skutečných, v muzeích a také třeba na Českém hydrometeorologickém ústavu. Všude tam se nacházely odpovědi na mé otázky. Bylo tam však mnohem více. Nenašel jsem pouze odpovědi, ale především lidi, kteří měli chuť pomoci. Den za dnem tak přicházely nové objevy, které mě posouvaly dál. Tak jako v závodě. Od jedné občerstvovačky k druhé. Nemysli na cíl. Jen na to, jak se dostaneš k té další. Pak uvidíš. Volil jsem stejnou taktiku. Rekonstrukce prvního maratonu nejen na ostravsku postupně nabírala na své finální podobě. První ultra, kde jsem netrpěl.

Už jen kvůli lidem v jednotlivých úřadech jsem si slíbil, že výsledek pátrání si nenechám pouze pro sebe. V následujícím textu tak přináším reportáž z přípravy tohoto velkolepého závodu. Pojďme se tedy přenést v čase o sto let zpět. Po přečtení pochopíš, že jsem musel přijít ještě s jedním slibem. To kvůli klukům z oddílu S.K. Moravská Ostrava, kteří tohle všechno tehdy zorganizovali.

Jako poctu těmto maratoncům tak o 100 let později, tj. **dne 12.8.2023 vyběhnu v 16:36 hod. od budovy Slezského divadla v Opavě**. Nebudu však sám. Poběží se mnou i Petra Pastorová, která převzala štafetový kolík v organizaci Ostravského marathonu. Pokud se k nám připojíš i ty, budeme rádi. Více informací o této charitativní akci najdeš na www.bkludgerovice.cz/100

Na historickou tradici Slezského marathonu letos odkazuje i Ostravský marathon. V září 2023 se bude konat v Ostravě již jeho 62. ročník. Je tak nejstarším městským maratonem v ČR. Po dlouhá desetiletí je zásadní postavou této akce Otto Seitl, který společně s přáteli vydržel přes 40 let udržovat tradici ostravských běhů stále živou. Tehdy jako teď se nejednou „bojovalo“ s napjatým rozpočtem, nejistým počtem dobrovolníků a s nervózní městskou samosprávou. Otto je však daleko větší vytrvalec než my mnozí dohromady. Věk ovšem nezastavíš, a tak není divu, že aktivní řízení závodu předal Petře Pastorové. Nejsem si jist, jestli ti dva znají úplnou historii, na kterou svými činy navázali. Po přečtení tak budou cítit určitě ještě větší závazek v nutnosti pokračovat a udržet živou tradici ostravského maratonu.

Byl bych rád, kdybychom to tak cítili i my ostatní. Velké věci dělají jednotlivci. Každý jeden z nás může přispět k udržení tradice. A kdo ví, třeba se zase někdo sejde o sto let později dne 12.8.2123 před Slezským divadlem v Opavě a v čase 16:36 vyběhne směrem k Ostravě…

"Ubohý byl start. Obyčejná špuntovka měla konati službu startovní pistole, a proto její funkce působila trapně. Start byl nutným fotografováním a méně nutným proslovem zpožděn o 6 minut" (1)

Takto nechvalně odstartoval nakonec velmi úspěšný Slezský marathon roku 1923. Dříve než vyběhli běžci z Opavy do Ostravy, muselo se stát spoustu malých i velkých věcí. Pojďme se vydat po stopách prvních maratonců.

„Jestli chcete něco vyhrát, běžte 100 metrů. Jestli chcete něco zažít, běžte maraton."

— Emil Zátopek československý běžec 1922–2000

Maraton

To slovo vzbuzoval respekt ještě daleko dříve, než se první běžci postavili na startovní čáru olympijského maratonu v Athénách (1896). Nechme stranou báje a pověsti starého Řecka a pojďme se zaměřit na doložené fakta.

Byl to francouzský jazykovědec a historik **Michel Bréal**, který v dopise z 15.9.1894 (2) přesvědčuje zakladatele novodobých olympijských her **Pierra de Coubertina** o zařazení dlouhého běhu s názvem Marathon na program řeckých her. Podařilo se. O rok později se tak v navrhovaném olympijském programu objeví tři základní body:

- Běžecké disciplíny (100–1500 m)
- Ostatní disciplíny (skoky, hody)
- Běh zvaný Marathon (48 km dlouhý běh z Marathonu do Athén)

Nadšen nebyl pouze Coubertin, ale i Řekové. Nově se rodící stát potřeboval posílit vlastní identitu. Oživení odkazu starověkých her v Olympii v kombinaci s legendou o udatném řeckém poslovi jménem Feidippedes se jevilo jako ideální kombinace.

Stříbro pro vítěze a prodaná trofej

Tím skutečně prvním a oficiálním maratonem se stal ten olympijský, který se běžel 10.4.1896. Na start se postavilo 17 běžců z nichž 13 bylo z Řecka. Tak moc toužili Řekové po vítězství. A nenechali nic náhodě. Přesně měsíc před olympijským startem uspořádali pro své reprezentanty kvalifikační běh. Využili tak výhodu „domácího hřiště" a zorganizovali tak vlastně první organizovaný maratonský běh vůbec.

Totéž zopakovali pár dní před zahájením olympiády. Na finální soupisku běžců se tak na poslední chvíli dostal první olympijský vítěz **Spiridon Louis**. Těžko říct, jestli mu k vítězství mohla půlka pomeranče od přítelkyně nebo sklenice koňaku od budoucího tchána pár kilometrů před cílem. [3] Rozhodující byl nejspíše dlouholetý „trénink" či spíše těžká práce nosiče vody.

Do cíle 40 km dlouhého závodu doběhl Spiridon v čase 2:58:50 hod. Odměnou mu byly obrovské ovace údajně až 100 000 diváků, vavřínová větévka, stříbrná medaile (zlatá se ještě neudělovala) a stříbrný pohár, který věnoval **Michel Bréal**.

Obr.1 – Stříbrný pohár pro vítěze, Zdroj: Christies

Pohár zůstal v držení jeho potomků až do roku 2012, kdy se rozhodli z důvodu finanční krize o jeho dražbu prostřednictvím aukční síně Christies v Londýně. Výsledná cena? Přes 14 mil. Kč. [4] Byla to rekordní částka, která byla kdy zaplacena za olympijskou pozůstalost.

88 let dělilo oficiální a neoficiální vítězku

Mužský vítěz zažíval věčnou slávu, zatímco ženská vítězka upadla takřka v zapomnění. Samozřejmě se jednalo o neoficiální vítězku. Podobně jako ve starověké Olympii, bylo i zde ženám zakázáno startovat. Přesto se na startu objevila žena jménem **Melpomene**. [5] S výstřelem startovní pistole vyrazila jako „bandit runner" směrem k Atenám. Propadla se na konec startovního pole, ale po čase začala předbíhat ty, co odpadli. Na olympijský stadion přiběhla zhruba za 4:30 hod. Vpuštěna na něj nebyla, a tak si alespoň oběhla čestné kolečko podél vnějšího obvodu. Přesto i zde byla tou úplně

první běžkyní **Stamatis Rovithi**, která trasu z Marathonu do Athén uběhla o měsíc dříve (*Pozn. Některé zdroje uvádí, že se jedná o jednu a tutéž osobu*). Oficiální vítězky se olympijský maraton dočkal až o 88 let později. V Los Angeles se jí stala v roce 1984 Joan Benoitová (2:24:52 hod.).

Obr.2 - Violet Piercy, Zdroj: Wikipedia

Marie-Louise Ledru se stala první ženou, která zaběhla dnes již oficiální distanci 42,195 km [6]. Stalo se tak v roce 1918 v Paříži, kde Marie doběhla do cíle v čase 5:40 hod. a obsadila 38 místo. První ženou, které byl Mezinárodní atletickou federací uznán světový rekord (3:40:22 hod.) byla v roce 1926 Angličanka **Violet Piercy** [7]. Dnešní historici jsou však opatrní a poukazují na skutečnost, že Violet běžela „pouze" 22 mil [8] (*Pozn. Maraton v mílích měří 26,385*).

Československo má však v maratonském běhu žen také jedno, doslova světové, prvenství. V roce 1952 přivedl slavný maratonec **Jaroslav Štrupp** na start Ratibořského maratonu 52 - letou **Miloslavu Bínovou (**4:34**)**, učitelku hudební školy z Trutnova. Kromě ní se ke startu v Úpici postavily i její kamarádky **Růžena Somerová** (5:07) a **Anna Havlová** (5:07). Poprvé tak na maratonské distanci běžela více než jedna žena [9]. Pořadatelé jen tak tak unikli postihu – o případu se nesmělo psát.

Amatéři a profíci

Melpomene nebyla jedinou vyloučenou ze startu olympijského maratonu. Stejný osud potkal Itala **Carla Aiordiho**, který putoval do dějiště her pěšky (a lodí). Cesta z italského Turína do Athén mu zabrala 1 338 km. Důvod? Nesplňoval požadavky amatérismu. Jinými slovy, byl profesionální sportovec. Za své výkony dostával peníze, např. ze sázek v show Buffala Billa [7]. Z dnešního pohledu úsměvné, že?

Délka tehdejšího maratonu (cca 40 km) nebyla tehdy ani zdaleka tou nejdelší vzdáleností, kterou zvládli běžci překonat. V 19. století se pořádalo spousta jiných soubojů na vyšší desítky, stovky či i tisíce kilometrů. Byli to však ojedinělí jedinci, často z chudých poměrů, kteří soupeřili mezi sebou. Na vítězství se uzavíraly sázky a běžci/chodci dostávali mnohdy zaplaceno za jejich účast. Stávali se profesionály na plný úvazek. Paralelně s tímto se zejména v Anglii začal mezi vyššími vrstvami pěstovat sport. Svými výkony však nemohli konkurovat profesionálním sportovcům. Světu vládnou peníze a kdo je má, má moc. V roce 1866 tak byl v Oxfordu založen Amatérský atletický klub, který položil základy pro vznik Amatérské atletické asociace v roce 1880. Ta byla první národní organizací určující podmínky pro rozvoj sportu v dané zemi. **Coubertin** se tak měl kde nechat inspirovat.

Mezinárodní olympijský výbor

A neinspiroval se jen **Coubertin**, ale také náš **Jiří Stanislav Guth-Jarkovský**, který patřil mezi zakládající členy Mezinárodního olympijského výboru. Ti dva si perfektně sedli, a díky tomu mělo Česko své zastoupení ve výboru, byť stále bylo pod nadvládou Habsburků. Guth-Jarkovský se rovněž osobně zúčastnil olympijských her v Athénách. A byl nadšen.

Obr.3 – Část prvního Mezinárodního olympijského výboru: stojící zleva: Gebhardt (Německo), Guth-Jarkovský (Čechy), Kemeny (Maďarsko), Balck (Švédsko); sedící: Coubertin, Bikélas (Řecko) v centru, Boutovskij (Rusko). Zdroj: fr.wikipedia.org

„Těžce jsem nesl, že jsem v Athénách jediný z Čechů a nemohu se nijak prezentovat. Já sotva peníze na cestu stloukl, i s hubenou tou ministerskou subvencí nemohl jsem bydlet nijak okázale. Do Stádia chodil jsem většinou pěšky, kdežto jiní jezdili v kočárech a fiakrech.“

Český olympijský výbor a Čs. A.A.U.

Ve svých Pamětech [(10)] Guth dále popisuje, jak byl na hostině u řeckého krále, a také u paní Schliemannové (její manžel Heinrich objevil Tróju), jak se kolem něho rojili králové, princové a milionáři a jak malý český učitel měl pocit, že se mu to všecko jenom zdá.

Domů se vrací okouzlen a fascinován olympijskou myšlenkou. Na podzim 1896 se dostává do Prahy a v restauraci „U Choděrů“ zakládá společně s **Václavem Rudlem**, Emanuelem Balcarem, Josefem Zelenkou ... „Český výbor pro hry olympijské v Praze“. Později se připojí **Josef Röessler-Ořovský** (mimo jiné rozhodčí prvního fotbalového derby Sparta – Slavia) a další.

Už následující rok zakládá Českou amatérskou atletickou unii (1897). Stalo se to jak jinak, než v hospodě U Choděrů v Praze.

Sparta vs. Slavia

Unii tehdy založilo 12 sportovních klubů-AC Žižkov, Český klub sportovní, AC Praha, I. Český Lawn-tennisový Club Praha, AC Sparta Praha, Český Sculling Cercle, AC Plzeň, Bruslařský závodní klub, Český SKI Klub Praha, Český Yacht Klub Praha, Amatérský Sportovní klub a Český Krkonošský SKI Klub v Jilemnici, sice nepřítomný, ale aktivně se podílející na přípravách. Pozůstatkem této organizace je Český atletický svaz.

Rivalita mezi pražskými „S“ má už i tady své zapuštěné kořeny. V roce 1896 se pro údajný profesionalismus dvou hráčů SK Slavia klub rozhodl nepodal přihlášku do vznikající Čs.A.A.U. (*Pozn. stanovy byly připraveny klubem AC Sparta*).

Obr. 4. – Zakládající členové Čs. A.A.U. Zdroj: Atletika.cz

Guth-Jarkovský bojoval velmi srdnatě za českou identitu. Přestože jsme byli stále pod nadvládou Rakouska-Uherska, dbal důrazně na to, aby naši sportovci vystupovali na olympijských hrách pod národností „Bohemia“. Podařilo se. V tu chvíli se však objevili problémy „vnitrostátní“. Stalo se tak zejména na Olympiádě v Londýně (1908), kdy tamním pořadatelům zaslal Český svaz atletický pomluvný dopis o tom, že v české výpravě startují profesionálové místo amatérů.

„Neblahé poměry! Nemlčel jsem k nim, ale byl jsem na ně příliš sám a tudíž sláb. I když se mi pomocí několika čestných mužů podařilo vymýtiti některé nevhodné osoby ze středu O. V. (Pozn. Českého olympijského výboru), měli zase tito pánové za sebou houfy svých přívržencůstejného kalibru, kteří je znovu a znovu volili za předsedy a funkcionáře ústředí a těmito vrátky tito kavalíři přišli zas. Hydra, které utneš hlavu jednu a deset nových hned jí naroste. Všechen náš 'veřejný život je, či chci říci tenkráte byl těmi lidmi otráven. Bylo by ovšem nejpohodlnější nechat všecko a přenechat pánům volné pole. Ale tím se nic nespraví, naopak, všechno se pohorší [(10)]“

Guth-Jarkovský byl jmenován čestným kapitánem AC Sparta a Václav Rudl byl gen. sekretář AC Sparta. Ozývaly se protestní hlasy, že Slavia nemá dostateční zastoupení v Olympijském výboru.

„Po návratu z Londýna nastaly trapné chvíle pro olympijský výbor a pro mne zvlášť, Rivalita Sparty—Slavie se provalila velmi silně a se strany Slavistů začalo se bouchat z plných hmoždířů do „užšího výboru", který stále byl podezírán ze stranictví Spartě, která však jediná jevila stále největší a upřímný zájem o olympijské hry. Nepamatuji se již na podrobnosti, jenom vím, že jedním z hlavních vůdců byl jistý lékař (byl to nedávno zesnulý MUDr. Filip (Pozn. kniha vydána před rokem 1929), jsoucí v úzkých stycích s bývalým starostou „Slavie", který, nevím proč, nebyl mi valně nakloněn. Snad proto, že sám nejsa „výkonným sportovcem", míchal jsem se do sportu. Je pravda, že nebyl jsem žádným „klubistou", a to mi také mnozí vytýkali, jako na příklad redaktor „Časovosti" Karel Kunc, který později, chudák, zapadl do ústavu choromyslných."

Maraton se rozběhl do světa

Mezi zahraničními účastníky prvního olympijského maratonu byl i Američan **Arthur Blake**, člen Boston athletic association. Tento klub tvořil ostatně většinu americké delegace, která se vydala do Athén. Blake do cíle olympijského maratonu nedorazil a zbytek americké výpravy na něj marně čekal na stadionu. No marně…

Obr.5 – Členové US olympijského týmu 1896 (Blake poslední vpravo)

První závody

Byli uneseni skvělou atmosférou při doběhu prvních maratonců. Nadšení si přivezli zpět do Ameriky. Rok po řecké olympiádě pak startoval první ročník aktuálně nejstaršího maratonu na světě – **Boston Marathon**. V roce 1902 už v ulicích Bostonu zdravil maratonce dav čítají minimálně 100 000 diváků – nejvíce ve sportovní historii.[7] Řeckou legendu o Feidippidésovi tak úspěšně nahradil odkaz na den Patriotů. Běh na dlouhou trať se tak ukázal být životaschopný. Původní záměr „zakladatele" **Michela Bréala** bylo běžet maraton pouze jednou, a to v místech, kde to mělo jasný historický odkaz. Nemohl tušit jakou lavinu tímto spustil...

Maratony se následně běžely také ve Francii, Rakousko-Uhersku, Norsku, Dánsku, Německu, Itálii a v roce 1899 ve Švédsku, které se tak stalo devátou zemí, kde se běžel maraton.[7]

Nutno dodat, že pod pojmem maraton se mnohdy běžel závod o různých distancích. Ten původně olympijský měřil kolem 40 km. Byla to olympiáda v Londýně v roce 1908, která přinesla prodloužení o další dva kilometry. Dnešní délka 42,195 km byla schválena až v roce 1924. Za nejstarší evropský maraton se tak může směle považovat ten Košický, který založil **Vojtěch Bukovský** v roce 1924. Na rozdíl od toho Bostonského se běžel od prvního ročníku na vzdálenost 42,195 km.[12]

Vliv marathonu na lidské zdraví

V dnešní době je (zdá se) maraton nutností každého běžce. Vždyť jen na London maraton se pravidelně hlásí do loterie přes 400 000 zájemců. Uběhl jsem maraton. Hmm, a co? Tohle přece dává dneska „každý druhý". Víme, že to jde a víme jak na to. Máme boty, co běží (skoro) samy a oblečení zajišťující maximální komfort. O doplňcích stravy ani nemluvě. Vraťme se však do doby na přelomu 19. a 20. století. O dopadech sportu na lidské zdraví se toho moc nevědělo. Vydrží lidské tělo takovou námahu? Nebylo výjimkou, že mnozí běžci nedoběhli do cíle ani mnohem kratšího závodu.[13] **Boleslav Moravec,** průkopník běhů na ostravsku, vzpomíná na první vytrvalecký běh. V roce 1919 se běželo 10 km z Orlové do Ostravy a lékař zajišťující zdravotní službu na startu promluvil k závodníkům:

„Pánové! Je mou povinností, abych jako lékař vás varoval před nerozumným činem, který chcete podniknout!"[14]

„Sport mám rád proto, že nezvykle chutná a nejde ničím nahradit podobně jako pivo.“

— Ota Pavel český novinář a spisovatel (1930–1973)

Maratonci byli v tehdejší době opravdu hrdinové. Přesto měl tento sport i své odpůrce, kteří odkazovali právě na zdravotní rizika spojené s takto náročným během. Tréninkové objemy byly daleko nižší než dnes, a tak se není třeba divit nepřipravenosti mnohých běžců. Do cíle maratonu zpravidla dobíhala jen polovina běžců.[15] Doping byl minimálně do roku 1928 „neznámý“ pojem, takže se experimentovalo se vším možným. V počátcích 20. století nebylo výjimkou užívání alkoholu i jiných podpůrných prostředků pro zvýšení bystrosti, a tedy i svého výkonu. Známý je případ **Thomase Hickse**, olympijského vítěze v maratonu z roku 1904, který do cíle doběhl „posilněn“ strychninem, který se používal jako jed na krysy. Smrtelná dávka je již 30 mg. Následný kolaps v cíli naštěstí přežil.

Obr. 6 – Dorando Pietri vbíhá do cíle, olympijský maraton v Londýně 1908

Celosvětově přišla tato problematika na přetřes po olympijském finále v Londýně (1908). Jako první doběhl na stadion silně vyčerpaný Ital **Dorando Pietri** (23 let). Dezorientován v prostoru zahnul na opačnou stranu, než byl cíl. Přes 75 000 fanoušků spustilo křik a snažilo se Doranda povzbudit. Do

cíle se blížil Americký závodník **John Hayes**. Dorando nakonec zvítězil, ale s výraznou pomocí traťových komisařů (byl tam i Arthur Conan Doyle). Američané podali protest, který byl uznán. Vítězem se stal Američan (*Pozn. další olympijské prvenství slavili Američané až v roce 1972 díky Frankovi Shorterovi*).

Další olympiáda se dokonala ve švédském Stockholmu v roce 1912. Na jméno irského vítěze v maratonu **Kennedy Kane McArthura** si vzpomene málokdo. Do dějin maratonu se dne 15.7.1912 bohužel zapsal jiný vytrvalec – Portugalec **Francisco Lázaro**. V ten den svítilo ve Stockholmu slunce a teplota dosahovala závratných 38°C. Někde u hranice 30. kilometru se 24letý Portugalec skácel k zemi. Nebyl jediný, ale byl jediný, který to nepřežil. Údajně se před startem namazal sádlem, aby předcházel popáleninám od slunce. Tělo tak ztratilo svoji přirozenou možnost se ochlazovat díky pocení. Od té doby se říká rčení „*cítím se jak lazar*“ …

Obr. 7 – Francisco Lázaro, maraton 1912

První Český Maraton

První maraton u nás se běžel na trase Praha (resp. Smíchov) – Dobříš dne 25.10.1908. Nepřekvapí, že ani u této akce nechyběl Guth-Jarkovský (v roli vrchního rozhodčího). Ke startu závodu, který pořádala S.K. Slavia se odvážilo postavit šest běžců. Mezi favorita závodu patřil **Arnošt Nejedlý**, který se o tři roky dříve účastnil olympijských meziher v Řecku. Své „hutné“ zážitky popsal pro všesportovní ilustrovaný týdeník Sport a Hry, kde 7.5.1906 vychází obsáhlý článek. Citujme část:

… Každý musel s sebou vzíti přikrývku a jídlo na den. Závodníci ubytováni po různu za asistence vojenské, pisatel tohoto ubytován ve škole s Amerikány a Francouzi a jedním Švýcarem. Upravil jsem si konservu gulašovou na líhovém kahanci, když Američané pojedli nepostrádatelný befsteak odebrali jsme se na odpočinek. Ale ta noc. Spali jsme na zemi zabaleni do přivezených pokrývek. Co chvíli slyšeti někoho, jak se nepokojně obrací; když řádění různé cizopasné havěti dostoupilo vrcholu, sebrali se Američané a odešli o půl noci ven. My ostatní s resignací se odevzdali svému osudu ztrávili noc nekonečně dlouhou. Sotva se se počalo rozednívati ihned jsme vstávali. Známý francouzský vytrvalec a nedávný vítěz nad Raguenauem Bonheuer naříkal si velice. Všeobecnou prohlídkou shledali jsme, že jsme každý důkladně očkován po celém těle. Proklaté štěnice…

Zpět k Dobříši a k prvnímu maratonu v zemích Českých. Jediným vážným soupeřem Arnoštu Nejedlému měl být **Jan Snopek.** Ti dva se měli utkat o putovní stříbrný pohár, který věnoval protektor soutěže kníže Josef Colloredo-Mannsfeld. Předpoklady se naplnili a ti dva běželi „bok po boku“ do 35. kilometru. Nejedlý při spurtu do kopce získá dostatečný náskok a do cíle dobíhá v bílém roláku v neoficiálním čase 3:20:50.

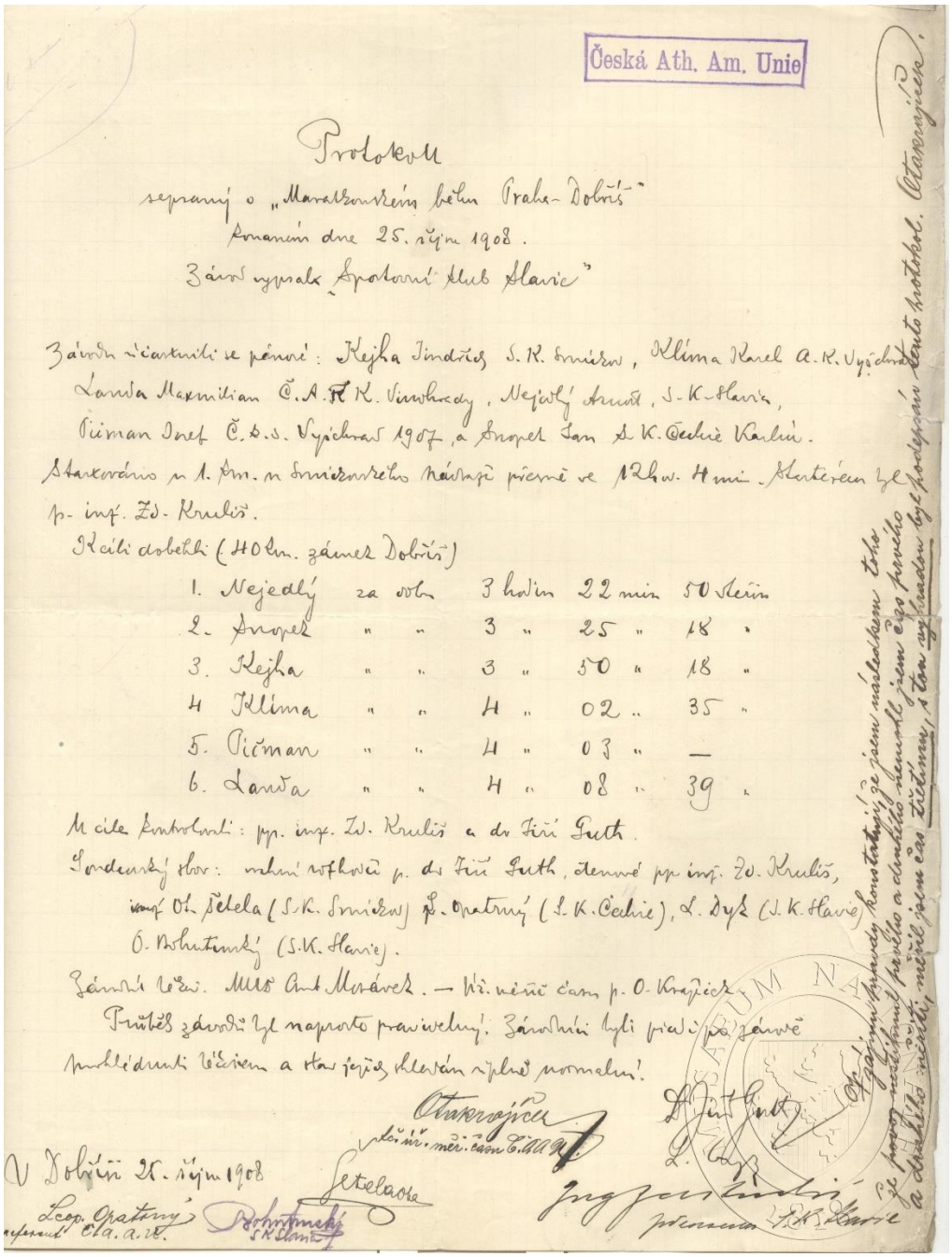
Obr. 8 – Snopek (vlevo) a Nejedlý probíhají Zbraslavským náměstím, Zdroj: Světozor, 6.11.1908

Snopek dorazí o 2:28 min později. Teprve poté do cíle přijíždí časoměřič závodu Otakar Krajíček. Vysvětlení nechme na něm:

„V zájmu pravdy konstatuji, že jsem následkem toho, že povoz nestihl prvého a druhého nemohl jsem čas prvého a druhého měřiti, měřil jsem až čas třetího, s tou výhradou byl podepsán tento protokol.“

Při referátu na Řádné plenární schůzi České amatérské atletické unie dne 7.listopadu 1908 O. Krajíček podrobně informoval o průběhu závodu. Uvedl, že se běželo jen 39 km, od prvního po čtyřicátý patník. Vysvětlil také, že mu nebyl poskytnut slíbený automobil, takže se dostal do cíle až po doběhu prvních 2 závodníků. Start také neproběhl na výstřel z pistole, ale pouze na mávnutí šátkem. Výbor se také zabýval upozorněním, že Nejedlý 20 km běžel bez jakéhokoli dohledu, a tudíž není jisté, zda celou trať běžel nebo se část svezl. Výbor nakonec debatu uzavřel zápisem do protokolu:

„*Čas Nejedlého úředním měřičem měřen nebyl, a tudíž rekord uznáti býti nemůže*.“

Obr. 9 – Protokol ze závodu s výše citovanou poznámkou, Zdroj: esbirky.cz

Přesto všechno skončil maraton úspěchem. Zopakován byl o rok později, kdy zvítězil **Jan Snopek** (druhý z prvního ročníku). V roce 1909 se běžel ještě maraton na trati Praha-Jenč-Praha (40 km), který vyhrál **František Slavík** (Sparta Praha) v čase 2:55:15 hod.

Třetí ročník závodu Praha-Dobříš se nekonal v roce 1910 (odložen a pak zrušen pro nepřízeň počasí), ale až v roce 1911. Vítězí již zmíněný **František Slavík**, který se do roku 2014 stává posledním vítězem maratonu Praha – Dobříš. O rok později (1912) se Slavík zúčastní olympijských her ve Stockholmu. Maraton bohužel nedokončí (podobně **Boris Bohumil Honzátko** o kterém bude ještě dále řeč). Závod bohužel poznamenala tragická událost Portugalce **Francisca Lázara** o kterém je psáno výše.

Obr. 10 – František Slavík, Zdroj: esbirky.cz

Větší tragédií je den 2.10.1926, kdy **František Slavík** ve věku 38 let dobrovolně ukončuje svůj život. Při následném dědickém řízení se ztrácí stříbrný pohár. Maraton Praha – Dobříš byl znovu obnoven roku 2015. Velmi sympatickým gestem bylo darování dalšího putovního poháru knížetem Jerome Colloredo-Mannsfeldem. Snad přinese vítězi trochu více štěstí.

Počátky lehké atletiky na Ostravsku

Před první světovou válkou nebyl na Ostravsku o lehkou atletiku zájem. Teprve počátkem roku 1919 se začínají probouzet k životu i jiné sporty než jen fotbal. Běhat se začíná přímo v ulicích v Mariánských Horách (ul. Přemyslovců). O pár měsíců později vzniká pod Hulváckým kopcem první „atletická“ dráha s hliněným povrchem.

V roce 1919 proběhnou na Ostravsku také první běžecké závody. Ten historicky první se koná dne 21.4.1919 jako **závod vytrvalců na cca 4 000 m**, a to v Mariánských Horách (pořadatel SK Mariánské Hory).[16] Trasa závodu vedla z ulice Přemyslovců na ulici Novoveskou, pod hulvácký kopec a následně výběhem Hulváckého kopce zpět na náměstí na ulici Přemyslovců.

Vzbudí dnes úsměv, když si připomeneme, za jakých podmínek se tyto první závody konaly. Na nejživější třídě Mariánských Hor byl úředně zastaven provoz a závodníci si v tvrdé vozovce vykopávali krumpáčem startovní jamky. Tato práce se konala za přítomnosti strážníka a živého zájmu četného obecenstva. Když prvý Ostravský startér Antonín Podešva odstartoval z vojenské pušky závod, jeden bodrý havíř poznamenal: *„Co su to za blozni, najprem še jakeši džuri nakopaju a potym od nich utečum“.* [17]

Obr. 11 – Boleslav Moravec vítězí v čase 15:03 min., Zdroj: 18

Ostraváci na Běchovicích

Závod vzbudí obrovskou pozornost. Vždyť na startu stojí tři ze čtyř nejlepších vytrvalců Čech a Moravy. **Josef Mazanec, Boleslav Moravec a František Slavíček**. V takovém pořadí doběhli o rok dříve v Běchovicích na 2.,3. a 4. místě. Jak dopadl závod v Ostravě?

Vítězí Moravec v čase 15:03 min., který po 4 letech vzájemného soupeření porazil Mazance o 10 m. S odstupem dalších 5 m dobíhá Slavíček. Tehdy čtvrtý do party Trojánek doběhl v čase 23:09.[(18)]

Sláva Moravec běhal dříve za pražskou Viktorii Žižkov. V jejím dresu si doběhl v roce 1918 pro třetí místo na Běchovicích (39:03 min.). Stejného umístění dosáhl o rok později v barvách svého klubu SK Slezská Sparta Orlová. Tehdy z devíti startujících byli čtyři běžci právě z týmu Sparta Orlová. Běchovicemi byl nadšen a chtěl vytvořit něco podobného na Ostravsku.

Obr. 12 –Vítězové Běchovic 1919 (Rott, Mazanec, Moravec); Zdroj: esbirky.cz

Dva týdny poté, dne 18.5.1919 se tak koná **mistroství Vévodství slezského** na 10 km na trase Slezská Ostrava – Orlová. Vítězem se stal **Václav Rott** (AC Sparta, 39 minut, vítěz Běchovic 1919), kterého do Ostravy vyslala ČAAU na své náklady.

Rozvoj lehkonohé atletiky

Zásadní pro další rozvoj atletiky na Ostravsku byla přednáška Čechoameričana **Josefa Amose Pipala**, který přijíždí do republiky jako tělovýchovný ředitel YMCA. Po přednášce v Ostravské pobočce YMCA, se parta kolem **Antonína Záviše, Antonína Podešvy a bratrů Vítězslava a Karla Kubenků** rozhodne založit u fotbalového SK Mariánské Hory lehkoatletický odbor.

V roce 1919 tak jsou na Ostravsku dva sportovní kluby organizované Čs. atletickou amatérskou unií. Předně to je SK Slezská Sparta Orlová v čele s Boleslavem Moravcem a později již zmíněný lehkoatletický odbor SK Mariánské Hory vedený Antonínem Závišem (1883-1965).

V závěru roku, dne 30.11.1919 se v Mor. Ostravě koná vojenský vytrvalostní běh na 5,5 km. Zvítězil **Miloš Zapletal** – důležitá postava nejen Ostravské atletiky v následujících letech. Nesoutěžně zvítězil Boleslav Moravec. Celý závod sledoval z automobilu J.A. Pipal.

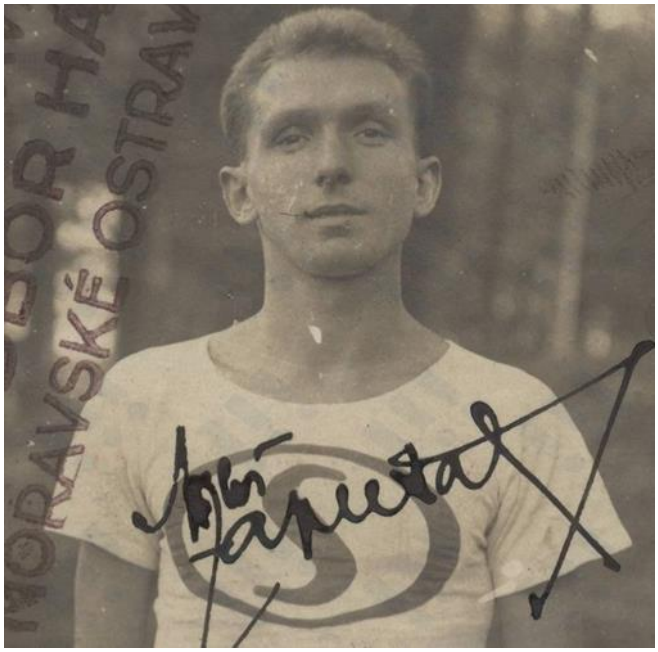
Obr. 13 – Uprostřed v bílém vítěz Miloš Zapletal, po jeho pravici J.A.Pipal; Zdroj: Archiv města Ostrava

Netrvalo dlouho a mezi fotbalisty a atlety začaly panovat rozbroje (nejen v Ostravě, ale i v Orlové). Počátkem ledna 1920 tak vzniká z lehkoatletického odboru SK Mariánské Hory „Atletický klub Mariánské Hory“. Tento klub je prvním klubem na Ostravsku, který pěstoval výhradně lehkou atletiku, ale hlavně, zavedl do sportu i výchovu dorostu.

Zásadní postavou rozvoje zde byl tehdy 37letý **Antonín Záviš**. Nestačilo mu už závodit v ulicích mariánsko-horských, a tak přichází s konceptem štafetového závodu „**Napříč Ostravou**“ Běželo se na 6x 400 m v samotném centru Ostravy (z Masarykova náměstí k nové radnici, pak na ulici Nádražní a kolem hotelu Imperial zpět na náměstí). Divácký úspěšný formát podnítil zájem občanů o atletiku a povzbudil soutěživého ducha mezi jednotlivými kluby. Celkem se konalo ještě dalších devět ročníků (1920–1929).

V září 1920 vzniká z Atletického klubu Mariánské Hory nový klub SK Ostravská Slavia. O rok později v něm přebírá po A. Závišovi technické vedení klubu Miloš Zapletal (1898–1967). Zásadní postava prvního Slezského maratonu.

V roce 1921 je vybudována první závodní dráha na Ostravsku. Antonín Záviš totiž na hřišti Ostravské Slávie v Mariánských Horách pod hulváckým kopcem vytýčil elipsovitý pruh trávy asi 300 m dlouhý a široký pro 3 běžce. Drny si atleti sami vykopali a hliněný povrch urovnali (tehdy ještě neznali „dobré vlastnosti“ škvárového povrchu).

Obr. 14 – Miloš Zapletal; Zdroj: Archiv města Ostrava

Byl to právě **Miloš Zapletal**, kdo přišel poprvé s myšlenkou konání Slezského marathonu z Opavy do Ostravy. Důvodem bylo podnítit zájem Ostravanů o lehkou atletiku. I před sto lety však platilo, že mít pouze ideály nestačí. Jsou potřeba lidé, peníze a přízeň místní samosprávy. Nic z toho se v roce 1922 klubu SK Ostravská Slavia nedostávalo.

Obr. 15 – Běh Mar. Horami – 19.2.1922 - Zdroj: Archiv města Ostrava

První atletická dráha

V lednu 1923 přestoupili všichni členové lehkoatletického odboru SK Ostravská Slavia do SK Moravská Ostrava. Ustavující schůze proběhla 20.1.1923 a mimo jiné byl schválen závodní úbor: červené trenýrky a bílé triko s modrou hvězdou. Důvodem přestupu byla skutečnost, že se klubu SK Moravská Ostrava, podařilo na podzim roku 1922 vybudovat na svém fotbalovém hřišti (dnes tam stojí Dům kultury města Ostrava) vedle krematoria (dnes sad Dr. Milady Horákové) jednoduchou atletickou dráhu o délce 300 m, a to včetně šatech a sprch. O vybudování, již tehdy prozatímní, dráhy se zasloužil zejména **František Kavalír,** který vzpomíná [(17)]:

U stavitelů nového hřiště bylo sice dosti dobré vůle, ale málo znalosti, jak vlastně běžecká dráha má vypadati. A tak Milo (Pozn. Miloš Zapletal) přivedl jako technického poradce známého průkopníka lehké atletiky „otce" Záviše a za jeho vedení vykolíkovali jsme běžeckou dráhu. Museli jsme se ovšem přizpůsobiti rozměrům foofballového hřiště a nedostatku místa. Proto zatáčky byly příliš ostré a doběh stometrového sprintu končil v plotě. Z úsporných důvodů byla dráha bez podkladu, povrch jsme pouze vysypali škvárou a zválcovali.

Obr. 16 – Jaroslav Varadínek trénuje pod dohledem Miloše Zapletala; Zdroj: Archiv města Ostrava

Ze sbírky stavebních spisů [(19)] se dozvídáme, že stavba byla povolena v srpnu 1922 a o měsíc později proběhla kolaudace. V roce 1924 byla postavena krytá tribuna (projekt Antonín Schindler). Hřiště však nesloužilo pouze fotbalu a atletice. V zimní sezóně 1928/1929 se zde hrál právě před krytou tribunou také hokej. Tým kolem **Viléma Rokyty** tak položil základ dnešnímu hokejovému klubu Vítkovice.

V roce 1929 byl klubu SK Moravská Ostrava pronajat nový pozemek pro hřiště u výstaviště a začalo jednání o vyklizení toho původního. To bylo předáno v roce 1940 zpět obci a v roce 1946 proběhla demolice a výmaz čísla popisného.

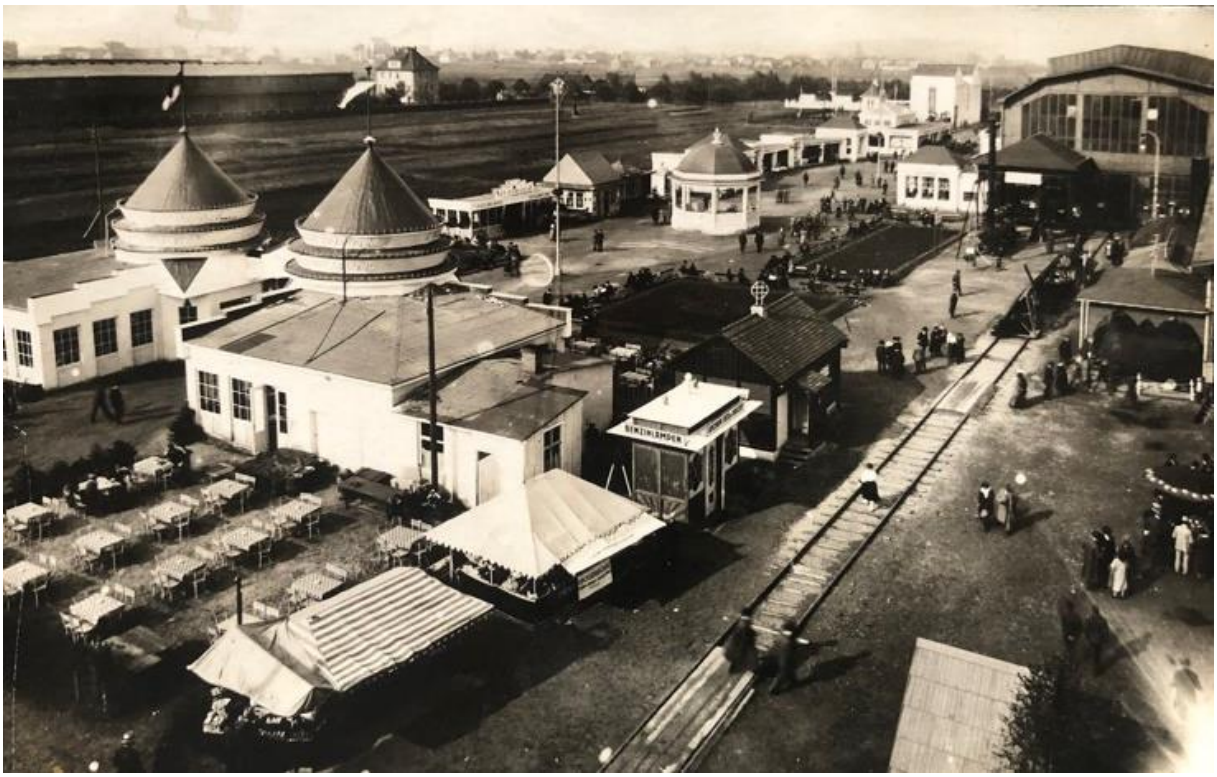
Obr. 17 – Hřiště SK Mor. Ostrava – vlevo lze vidět budovu krematoria; Zdroj: FB Zdenek Janiurek

Průmyslová a živnostenská výstava Ostrava

Rok 1923 byl v Ostravě ve znamení Průmyslové a živnostenské výstavy. Ta měla demonstrovat úspěchy a možnosti průmyslového srdce republiky. Plány byly opravdu monstrózní ale nechybělo mnoho a výstava se z důvodu chybějících prostor neuskutečnila. Nakonec se to podařilo a vstupní brány mohly být dne 16.6.1923 slavnostně otevřeny. Jaká tu byla spojitost s maratonem? To v tuto chvíli ještě nikdo netušil.

Jako protipól vážných a seriózních expozic průmyslu a živností byl pojat zábavní koutek. Byla to vlastně druhá výstava, bezstarostná, veselá, hlučná a věčně namazaná sestra Průmyslové a

živnostenské výstavy, na kterou se vcházelo cestou mezi dvěma věžemi orientálního rázu a řadami světel po obou stranách. Mezi hlavní atrakce patřily zakletý zámek s třesoucí se podlahou, 25 m vysoká rozhledna. Chybět nemohly kolotoče, střelnice, dva zvěřince, Kludského a Kočkův a třeba i morbidní anatomicko-patologické muzeum. [20]

Obr. 18 – Pohled na areál Prům. a živ. výstavy; Zdroj: Archiv Vítkovice, a.s.

Denně tu byly pořádány po uzavření výstavy o 6 hodině večerní veselé večery, koncerty s dobrými hudbami, hlavně vojenskou z Hranic. [21] Předsedou zábavního odboru výstavy byl pan **Eduard Suský**. Spolu s **Milošem Zapletalem** zásadní osoba pro pořádání maratonu.

Výstava měla obrovský úspěch. Pořadatelé původně počítali s návštěvností mezi 200–300 tisíci lidí (realita byla 476 291). Pro značný zájem tak bylo 12 dní před plánovaným ukončením výstavy (31.7.1923) rozhodnuto o jejím prodloužení o dalších 15 dní. Sousloví „chléb a hry“ platilo nejen ve starověkém Římě. Narychlo bylo potřeba vymyslet pro lidi zábavu na večerní program.

Slezský marathon

Eduard Suský souhlasil s návrhem **Miloše Zapletala** a vyzval SK Moravská Ostrava k realizaci velkého podniku sportovního v rámci výstavy. Je rozhodnuto. Dne 12.8.1923 na poslední neděli výstavní se poběží Slezský marathon. Co pomohlo tomuto rozhodnutí? Můžeme pouze spekulovat. Na straně sportovního klubu to byla jedinečná příležitost pro zorganizování velkého závodu, která se nemusí opakovat. Na straně výstavního výboru to byla příležitost nabídnout divákům něco nového. Dnes bychom řekli win-win pro obě strany.

Obr. 19 – Reklamní poutač výstavy

Společnou motivací pak mohlo být „trumfnout“ Prahu. Právě tam se pod patronátem Čs. amatérské atletické unie chystal první Československý marathon. Běžet se má na Den české státnosti, 28.9.1923. Ostrava chtěla být prostě už tehdy první (*Pozn. Marathon Praha-Dobříš se běžel v letech 1908/1909/1911 ze Smíchova. Ten byl však k „Velké Praze“ připojen až roku 1922*).

Do startu Slezského marathonu tak zbývalo méně než tři týdny. Šibeniční termín. Informace o konání prvního maratonu se rozletěly do světa. Dne 31.7.1923 o Slezském marathonu uštěpačně referuje např. Deutsche Post s tím, že se budou účastnit německé a české sportovní a tělocvičné kluby, vojáci a skauti. O den později vychází krátká informace o konání maratonu např. v Lidových novinách a následující den přináší základní propozice deník Moravská orlice.

Nejvíce prostoru dostal maraton v Moravsko-slezském deníku. Není se čemu divit. Sportovní rubriku má stále pod palcem **Boleslav Moravec**. Ano, ten Boleslav Moravec, který rozhýbal atletiku na Ostravsku a který vyhrál první běh Mariánskými Horami v roce 1919.

Dne 1.srpna 1923 tak vychází v uvedeném deníku obsáhlá propozice k závodu. Zde v původním znění:

Sportovní klub Mor. Ostrava (lehkoatletický odbor) pořádá v neděli ***12. srpna 1923*** *pod protektorátem výboru Průmyslové a živnostenské výstavy v Mor. Ostravě závod v distančním běhu – Slezský marathon 1923 – Závodní trať měří 33 km, začíná v městě Opavě a končí na výstavě v Mor. Ostravě.*

Všeobecná ustanovení:

1. Start na náměstí v Opavě o 16. hodině. Trať vede říšskou silnicí do Komárova, Hrabyně, Vel. Polomi, Třebovic, Svinova, Mar. Hor a hlavní branou na výstaviště, kde po oběhnutí kolem velkého záhonu na promenádě jest před hudebním pavilonem cíl.

2. Závodí se dle řádů a pod vlajkou Čs. A. A. U.

3. Závod přístupný jest všem členům sportovních klubů, tělocvičných jednot, D. L V., vojínům, skautům atd., kdož se pouze písemně a do 6. srpna 1923 přihlásí s vkladem 5 Kč na adresu sekretáře lehkoatlet. Odboru: Václav Sládeček, Mar. Hory, Morava, Třída Přemyslovců, který také zodpoví veškeré dotazy. S přihláškou nutno zaslati lékařské osvědčení o způsobilosti k tomuto běhu, bez něhož nebude nikdo k startu připuštěn.

4. Závod koná se, přihlásí-li se nejméně 3 závodníci.

5. Ceny věnuje výstavní výbor všem závodníkům, kteří doběhnou a pozůstávají se skvostných uměleckých předmětů. Vítěz obdrží vavřínový věnec a všichni osvědčení.

6. Úřední funkcionáři Čs. A. A. U.: K. Kubenka, startér, V. Kubenka, časoměřič, R. Režnar, pořadatel, V. Sládeček, soudce na dráze, M. Zapletal, rozhodčí.

7. Pořad: O 9. hod. sraz všech závodníků, soudců a pořadatelů před hudebním pavilonem na výstavišti. Porada soudcovského sboru a prohlídka výstavy. O 14. hod, opět sraz všech tamtéž a odjezd automobily k startu do Opavy. O 20. hodině proslov a rozdílení cen závodníkům v hudebním paviloně. Za výstavní výbor: Eduard Suský. Za sportovní klub: Miloš Zapletal.

Moravsko-slezský deník ze dne 1.8.1923

Obr. 20 – Pohled na Hudební pavilon, před kterým byl cíl závodu; Zdroj: Archiv Vítkovice, a.s.

Moravsko-slezský deník (dále jen MS deník) přináší 4.8.1923 zprávu o tom, že trať bude měřit 33 km, tj. nebude se jednat o správnou maratonskou trať (42 km 200 m). Díky kopcovitému terénu bude čas pod 3 hodiny velmi pěkný. Zajímavá je zmínka o fotbalovém utkání, které se nejspíše mělo konat místo maratonu. Rozpory ve fotbalu ... díky za ně!

Trať měří 33 km — tedy není to celá správná maratonská trať (42 km 200 m) — ale vzhledem k tomu, že trať má velmi kopčitý terain, bude závod velmi těžkým. Na naše poměry bude čas pod 3 hodiny velmi pěkným a najde-li se borec, který jej bude v tomto čase absolvovati, tu mohli bychom býti úplně spokojeni.

Na výstavišti, kdež bude cíl, bude přítomnému obecenstvu oznamován stav z tratě, kdež zvláště postavenými kontrolami bude pořadí a časy závodníků oznamováno telefonicky a zde vyvěšováno na zvláštní tabuli.

Cyklisté, motorkáři a automobilisté měli by se 12. srpna vypraviti na trať a zde býti nápomocni organisačnímu aparátu, který bude míti velmi těžkou práci.

Ceny vítězům — vesměs cenné čestné upomínky — věnuje výstavní výbor.

12. srpen bude velký den našeho sportu, který lehkou atletikou vystoupí na veřejnost v rámci výstavy a vykoná to, co jsme čekali marně od — footbalu, který pro rozpory neměl času na užitečné a v každém směru prospěšné konání.

(O přípravách budeme přinášeti podrobné zprávy.)

Obr. 21 – Moravsko-slezský deník, 4.8.1923

Nedělní vydání MS deníku ze dne 5.8.1923 přináší informace o obsazení soudcovského sboru. **Rozhodčí**: V. Kubenka; **Časoměřiči**: K. Kubenka (vrchní), A. Záviš, Fr. Plachý; **Startér**: B. Kukulský **Vrchní soudce na dráze**: V. Sládeček; **Vrchní pořadatel**: R. Režnar; **Zapisovatel a oznamovatel**: J. Očadlík.

Doplněny jsou také propozice k závodu. **Start závodu bude přesně o 16 hod. na náměstí v Opavě, a to za každého počasí.** Odjezd soudců i závodníků je naplánován na 14 hod. od bran výstaviště. Závodníci se mohou sami dostavit až do Opavy. Minimálně půl hodinu před startem závodu se musí hlásit u zapisovatele, který jim předá startovní čísla, bez nichž nemohou závodit. Dle závodního řádu Čs. A. A. U. **může závodník použít chůze**. Každý **závodník bude mít průvodčího** (*Pozn. cyklo doprovod*), kterým je zakázáno závodníka vésti či mu jinak pomáhati. Závodníci musí rovněž odstoupit ze závodu, pokud je tak závodním lékařem přikázáno.

Hlavní hvězdy závodu

Dne 8.8.1923 se v MS deníku objeví první jména běžců, kteří by měli na závodě startovat. Hlavním favoritem je i přes své mládí **Ján Emil Kalous** (*1901) z SK Příbram. O rok později tento borec startuje na letních olympijských hrách v Paříži (jako atlet klubu Hradec Králové). [22] Závod z důvodu velkého vedra bohužel nedokončí. Podobně v Paříži dopadne i **Bohumil Boris Honzátko,** další ze startujících na Slezském marathonu.

Obr. 22 – Ján Kalous (1924)

Honzátko startuje na Slezském marathonu v „kmetském“ věku 49 let, což je opravdu tehdy nevídané. Mezinárodní zkušenosti začal nabírat již roku 1906, kdy na mezi olympijských hrách v Athénách vybojoval medaile v pěti a šestiboji. Na OH startoval i v roce 1908, kdy skončil na 36. místě v gymnastickém víceboji (v roce 1907 byl mistrem světa v gymnastice družstev). Olympijský maraton ve Stockholmu (1912) však bohužel také nedokončil. [23]

Dalším, který se postaví na start Slezského marathonu, a který má ambice porazit Kalouse, je běžec startující pod pseudonymem Dorando z A. C. Sparta (*Pozn. odkaz na Doranda Pietriho, diskvalifikovaného vítěze olympijského maratonu 1908 Londýn*). Pod touhle přezdívkou se skrýval **František Slavík** [(24)], vítěz maratonu Praha-Dobříš z roku 1911. Tuto přezdívku dostal, protože byl podobný svou postavou hrdinovi olympijských her v Anglii. Fenomén přezdívek byl u lehké atletiky do druhé světové války velmi rozšířený. Atleti pod svými závodnickými alias často startovali, ba dokonce byli pod přezdívkami zmiňováni v tisku [(25)].

Dále jsou přihlášeni **Bordovský** (34. pěší pluk Ostrava), **Kovařík** (Olympie Zábřeh (*Pozn. dnes část Ostravy*), **Fischl** (Bystřice pod Hostýnem**), Budiš, Varadínek** a **Zapletal** (S.K. Moravská Ostrava). Očekávají se přihlášky ze S.K. Slavia Praha, Viktorie Žižkov a Čs. A. A Unie.

Zakázaný maraton

V úterý večer (7.8.1923) dorazí do Ostravy nečekaná zpráva z vedení Čs. A. A. U. Bez udání důvodu je maraton vedením unie zakázán. Noviny Moravská orlice ze dne 8.8.1923 přináší strohou, ale jasnou informaci: *„Čs. amateurská atletická Unie oznamuje úředně: Marathon vypsaný SK Mor. Ostrava na trati Opava – M. Ostrava 12 t.m. nebyl čs. AAU povolen a členům čs. AAU se účast na tomto závodě zakazuje“.*

Bližší důvod nebyl znám ani samotným organizátorům. Zůstávají pouze domněnky, které shrnují po závodě v novinovém článku „*Dozvuky marathonu*“ (MS deník, 14.8.1923):

„Zpráva o zákazu dostala se do Ostravy v úterý, resp. ve středu dopoledne, kdy nebylo již možno závod odložiti, neb nešlo o nějaký podnik, na němž mělo participovat několik jednotlivců. Největší neshoda byla ta, že výstava měla již poslední neděli a že nebýti výstavy, nebylo by ani marathonu a byl-li, tedy nikdy v oněch rozměrech.

Praha pohlíží na nás jako na ubožáky, kteří snad nejsou schopni něco většího uspořádati a my v zákazu vidíme v prvé řadě žárlivost Prahy, která by nerada viděla v jiném městě republiky marathon, než jej bude míti ona. Otevřeně však můžeme říci, že Praze přejeme, aby její podzimní marathon měl takový průběh a úspěch. Nebýti

zákazu, měli bychom na startu 27 závodníků, tedy číslo, které jest pro marathon v republice pohádkou. Přes zákaz docílili jsme čísla 17 borců.

Snad trochu viny padá na pořadatelstvo, že řádně ČsAAU nevysvětlilo, proč došlo v poslední chvíli k myšlence provésti marathon, ale jinak v zákazu nutno viděti jen a jen neochotu Prahy vůči našemu sportu. Zkušeností máme dosti i z ostatních sportů.

Arangementu závodu nedá se až na maličkosti ničeho vytknouti. Chybou bylo, že borci měli čísla na nevhodném místě (levá strana kalhotek), takže lidé stojící na pravé straně silnice, nebo jedoucí vzadu, nevěděli, kdo který závodník jest.

Obr. 23 – Zyka, trasa Beroun-Praha (1923)

Pod hrozbou zákazu následných startů do závodu nenastoupí např. **František Zyka** (Slavia), který o měsíc později doběhne jako první Čech (a třetí celkově) v Československém maratonu Beroun-Praha. Tento maraton byl jeho prvním, a přestože se stal později Fr. Zyka např. vítězem vídeňského maratonu, cenil si nejvíce výhry právě ze silně obsazeného I. Ročníku závodu Beroun – Praha. V roce 1928 běží olympijský maraton v Amsterodamu. Doběhne na 33. místě ze 69. startujících, vítězí dělník z automobilky Renault Alžířan Boughéra El Ouafi. (*Pozn. O průběhu olympijského maratonu vznikl pěkný komiks s názvem Marathon od Nicolase Debona*).

Bohužel nenastoupí ani vítěz 3. maratonu Smíchov – Dobříš z roku 1911 - **František Slavík** zvaný Dorando (AC Sparta). A nenastoupí ani žádní jiní avizovaní borci z u nás největších klubů Sparta či Slavia. Proč oni ne a kluci z Ostravska ano? Stačí se podívat na předsednictvo Čs.A.A.U., které bylo zvoleno dne 4.3.1923 na valné hromadě [(29)]:

Předseda – doc.MUDr. Josef Gruss (**Slavia**); 1. místopředseda – ing. Arch. Mirko Skřivánek (**Sparta**); 2. místopředseda Vilém Kratochvíl (**Sparta**); náčelník – Ladislav Jiránek (**Slavia**); sekretář – kpt. Jan Plichta (**Slavia**); jednatel – JUDr. Slavoj Friš (**Slavia**), pokladník – Eduard Tůma (**Slavia**)

Od samotného založení Čs.A.A.U. se v nejvyšším orgánu unie střídali zástupci nejsilnějších klubů Sparta a Slavia. Nejedná se tedy o specifičnost roku 1923. Přesto lze i v tomto spatřovat důvod, proč nenastoupili běžci obou zmiňovaných klubů, na rozdíl od borců z Ostravska a jiných.

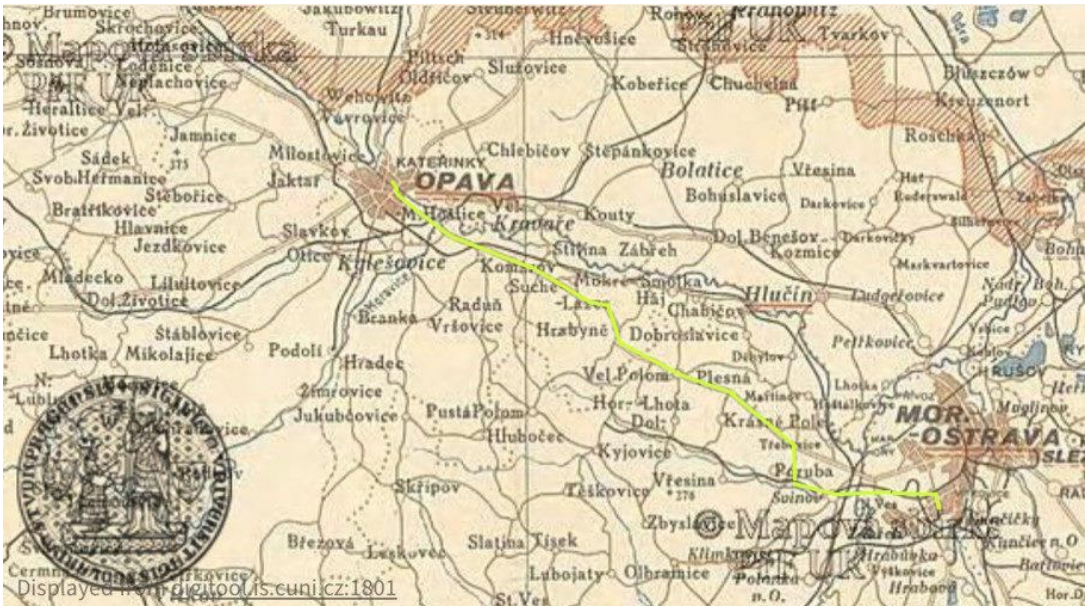
Holt, **Praha daleko a Pánbůh vysoko**…

„Nevíme, zda běh přidává roky životu. Víme však, že přidává život rokům."

— Hellerstein

Trasa Slezského marathonu

Moravsko-slezský deník, který je „hlásnou" troubou Průmyslové a živnostenské výstavy informaci o zakázaném maratonu nepřináší. Místo toho se dne 9.8.1923 objeví podrobný popis trati závodu.

Obr. 24 – Trasa závodu

Popis tratě – Slezský marathon 1923 – Opava-Ostrava

Start na Horním náměstí v Opavě o 16. hodině před Městským divadlem. Vede ulicí „Mezi trhy“ na Dolní náměstí a Sněmovní ulici kolem reálného gymnasia. Zde končí dláždění města a počíná říšská silnice až do Mar. Hor. (hotel „U koule“).

Od 600 m do 5km trať rovná. Ve 2800 m prvá závora přes železniční trať. Druhá závora v Komárně ve 4500 m, rovněž přes železniční trať.

V 5000 m továrna na cukrovinky firmy Robert Jedlička, odtud bude obecenstvo na výstavě telefonicky zpraveno o průběhu závodu.

Po 5km počíná první mírné vlnění dráhy, které končí teprve osmým kilometrem. Závodníci běží obcí Suché Lazce (6km) a Nové Sedlice (8km). V 8200 m mírný – asi 200m dlouhý – kopec.

Po 9000 m až do 9800 m mírné stoupání, načež trať náhle klesá až do vzdálenosti 10 500 metrů, kde po zatáčce v levo následuje ostrý kopec až do 12 km. Jest to největší a nejtěžší kopec v celé trati se nalezující a zove se Hrabyňským po obci, z které bude obecenstvu na výstavě podána druhá telefonická depeše o stavu závodu.

Při 13 400 metrové zatáčce v levo, pak mírné zvlnění terainu až do 14 100 metrů, načež počíná nejhlubší klesání celé tratě.

16 800 m obec Velká Polom, třetí telefonická zpráva od tamní správy dvora. Do 17 600 metrů rovná trať; pak do 18 000 m klesání, načež následuje 500 m dlouhý kopec. 18 500 metrů až 19 000 metrů lesání. Pak následuje vlnění terainu až do 20 000 metrů. Kde začíná 1 km dlouhá rovinka, ze které poprvé možno na trati shlédnout Ostravu.

Po 21 200 m silné zvlnění terainu až do 21 600 metrů. Mezitím proběhne se obec Pustkovce.

Následuje rovná, místy nepatrně zvlněná trať, de počíná obec Svinov. Čtvrtá telefonická stanice.

Závodníci běží dále po mostě přes Odru, do Nové Vsi (29 km). Poslední a nejmenší kopec Hulvácký – 150 metrů dlouhý – před obcí Hulváky. Následuje poslední mírné zvlnění tratě načež rovná trať do Mar. Hor, kde při hotelu „U Koule“ se závodníci točí v pravo Žižkovou ulicí a dobíhají k cíli – na výstavu. Po oběhnutí kolem velkého záhonu na promenádě jest u hudebního pavilonu cíl.

Startovní listina

Finální startovka běžců včetně přidělených startovních čísel je vydána např. v novinách *Tribuna* dne 11.8.1923. Na trať se vydají:

(1) **Bordovský**, 34. pěší pluk Opava; (2) **Fischl**, Bystřice pod Hostýnem; (3) **Janák**, SK Union Čelákovice; (4) **Kovařík**, SK Olympie Zábřeh n/O; (5) **Kokin**, ČSS Olomouc; (6) **Zyka**, SK Slavia Praha; (7) **Šlechta**, SK Slavia Praha; (8) **Mrhálek**, SK Prostějov; (9) **Zatloukal**, SK Prostějov; (10) **Kopec**, Sokol Zárubek; (11) **Jaroš** (Sokol Zárubek); (12) **Hurník**, Sokol Zárubek; (13) **Honzátko**, posád. Velitelství Velké Prahy; (14) **Pavlíček**, SK Slezan; (15) **Dorando**, AC Sparta Praha; (16) **Kalous**, SK Příbram; (17) **Ksanda**, SK Viktoria Žižkov; (18) **Budiš**, SK Mor. Ostrava; (19) **Papala**, SK Mor. Ostrava; (20) **Varadínek**, SK Mor. Ostrava; (21) **Milo**, SK Mor. Ostrava (*pozn. pod pseudonymem Milo startoval organizátor závodu Miloš Zapletal*).

Z výsledkové listiny je zřejmé, že mnozí závodníci na start nedorazili. Svoji neblahou roli zde sehrál zákaz od ČAAU.

Pokyny pro diváky

MS deník přináší v den závodu informacepro návštvníky:

Prvého závodníka lze očekávati asi za 2 hodiny 20 minut. Cyklisté, motorkáři a automobilisté obdrží přesné informace buď před závodem u výstaviště neb v Opavě na místě startu. Obecenstvo přispěje ku zdaru tohoto velkého podniku jednak svou návštěvou na výstavišti, jednak svou kázní na trati, kdež bude nutno uposlechnouti všech pokynů pořadatelského sboru. – Obecenstvu jest umožněno následkem dobrého železničního spojení býti přítomno na startu v Opavě i cíle na výstavišti. Možno odjeti ze Svinovado Opavy ve 14 hodin 55 minut a zpět v 17 hodin 42 minut. Závodníkům se doporučuje použíti vlaku, který jede ze Svinova v 11 hodin 23 minut.

Start Slezského marathonu

Závod měl původně odstartovat v neděli 12.8.1923 přesně v 16:00 hod. od Slezského divadla v Opavě. Předpokládaný doběh do cíle na Výstavě v Ostravě byl v cca 18:20 hod. – tedy v okamžik, kdy začínal večerní doprovodný program Výstavy.

Půlka srpna roku 1923 však přinesla do republiky tropické teploty. Deník *Venkov* ze dne 12.8.1923 informuje o počasí z 11.8.1923: „Praha, Milovice, Znojmo a Bratislava hlásí 34 st. C., Č. Budějovice 35 st. C. Většinou jasné počasí zůstalo po celý den“. Miloš Zapletal se tak pár dní předem rozhodl posunout start závodu na 16:30 hod. [(26)] Hodinu před startem proběhne v Matičním domě zdravotní prohlídka všech borců, kterou provede Dr. Bordovský. Všech 17 závodníků uzná za schopné.

Obr. 25 – Závodníci chvíli před startem

Zdá se, že organizátorům přálo i počasí. V datovém fondu Českého hydrometeorologického ústavu lze dohledat teplotu v Ostravě v den startu. [(27)] *Ve 14:00 – 20,8 °C; ve 21:00 – 14,9 °C. Průměrná denní teplota vzduchu 16,7 °C a denní úhrn srážek 0,0 mm.*

Přesto se startovní výstřel ještě o pár minut posunul, a to na 16:36 hod. *"Ubohý byl start. Obyčejná špuntovka měla konati službu startovní pistole, a proto její funkce působila trapně. Start byl nutným fotografováním a méně nutným proslovem zpožděn o 6 minut"* [(1)]

Obr. 26 – Závodníci před Slezským divadlem Opava

S tou obyčejnou špuntovkou můžeme na snímku vidět startéra závodu **B. Kukulského**. Postava uprostřed (s tmavou hvězdou) je hlavní favorit závodu – **Ján Kalous** z SK Příbram. Po jeho pravé ruce stojí organizátor závodu **Miloš Zapletal**. Po pravici Zapletala pak stojí Pavlíček (SK Slezan Opava), který nakonec doběhne na druhém místě. Po levici Kalouse stojí závodník pořádajícího oddílu SK Moravská Ostrava **Papala.** Jeho ostatní oddílové kolegy můžeme identifikovat podle stejného dresu – v barevném podání by se jednalo o červené trenýrky a modrou hvězdu na bílém triku. Zejména díky Obr. 24 můžeme identifikovat všechny borce Sokolu Zárubek – **Kopec**, **Jaroš** a **Hurník**. Nejstarším běžcem na fotce je **Bohumil Honzátko** (49 let). Vítěz závodu **Kovařík** (4) je nejspíše mimo tento záběr.

Reportáž se Slezského marathonu

Citujme opět z Moravsko-Slezského deníku zde dne 13.8.1923, který přinesl souhrnnou reportáž ze závodu:

Ohromný úspěch prvého slezského marathonu – U startu 17 závodníků – Všichni doběhli – Živý zájem po celé trati a na Výstavišti – Rozruch v Opavě – Vítězství zásluhou Kovaříka zůstává u nás – Favorit závodu Kalous do poslední chvíle ve vedení – Ohromná účast cyklistů

Nutno vyzdvihnout vzornou disciplínu všeho obecenstva a hlavně četných cyklistů, kteří dali se do služeb pořadatelstva. Nechybělo na trati ani několik motocyklů, z nichž rudoch Indián, řízený inž. Kristlem, byl nejlepší štafetou mezi předním a zadním vojem. K závodu zásluhou inž. Rošického bylo nám umožněno na ideálním voze Start sledovati celý závod. Po 2 hod. odjel celý průvod automobilů, mezi nimiž nacházel ose auto sanitní, které mimochodem řečeno nebylo upotřebene.

Po opuštění městské dlažby byl již Kalous vpřed a ostatní tvořili několik skupinek, z nichž šla kupředu ona, která vedena byla Varadínkem. Pole se velmi brzo roztáhlo a první dva získali na terainu, zatímco starý Honzátko, se svými 49 lety na bedrech končil pole. Začátek závodu byl běžen pekelným tempem. Tak kupř. měl Kalous 3 km za 11:04 min. Varadínek sledoval K. těsně a šel lépe z kopců. Závod nabýval pravděpodobné konečné formy v 10 km, kdy byla mezi prvým a posledním difference 2500 m. Kalous vedl jistěji a proběhl 10 km za 40:34 min. Zde šel velmi dobře kopce, do nichž nepovolil na tempu vůbec a stopli jsme mu 15 km za 61:26 min. Považovali jsme jej od tohoto momentu za určitého vítěze závodu neb náskok před Varadínkem činil již 600 m a byl dále zvětšován a ve 20 km činil již 1 km. Zde Varadínek počal odpadati a Kalous prodělal malou krisi a potom pokračoval zvýšeným tempem dále. Tato fáze závodu přinesla Kalousovi porážku. Skvělý chod Startu umožnil nám jeti mu v patách ve vzálenosti 1-2 km, ale ve 26 km počly potíže, tempo jeho přestalo býti hodinovým. Ze zadních vojů docházely štafety, že Varadínek odpadl a jest brán Kovaříkem a Pavlíčkem. Zde počal vítěz závod vyhrávati.

Šel mocně vpřed, prchl ostatním a dotahoval se na Kalouse. Za svinovským mostem jej dotáhl s úsměvem šel okolo Kalouse, který jen asi na 50 m se s ním svezl a Kovařík šel vpřed určitému vítězství vstříc. Svinovský kopec běžel volně a vrchol jeho šel krokem, ale nahoře zase přidal. Mezitím odpadal Kalous již na 3. místo, neb opavský Pavlíček pronásledoval Kovaříka. Proběhnuty byly Mariánské Hory a následoval poslední kousek cesty k výstavišti, kdež panoval ruch a zájem. Vše chtělo věděti kdo a kdy již zde bude.

Za ohromného rozruchu v obecenstvu, oznámen signálem, vběhl do výstaviště hlavní branou ***Kovařík*** *(Olympia Zábřeh) v čase 2:28:36,2 vt. Za zvuku fanfár a nadšeného vítání obecenstva. Doběhl zcela svěží a nescházel na jeho opálené tváři ani onen úsměv, kterým proběhl celou trať. V krátkých intervalech přibíhali druzí v tomto pořadí:*

2. ***Pavlíček*** *(Slezan Opava) 2:29:15,2; 3.* ***Kalous*** *(Příbram) 2:38:1,7; 4.* ***Žurek*** *(Hrušov) 2:39:44,5; 5.* ***Jaroš*** *(Sokol Zárubek) 2:40:45; 6.* ***Kopec*** *(Sokol Zárubek) 2:45:47; 7.* ***Bordovský*** *(pěš. Pluk Opava č.34) 2:49:14,4; 8.* ***Nenutil*** *(Bystřice pod Hostýnem) 2:52:21; 9.* ***Fischl*** *(Bystřice pod Hostýnem) 2:53:48; 10.* ***Budiš*** *(S.K.M.O.) 2:54:58; 11.* ***Varadínek*** *(S.K.M.O.) 2:59:43; 12.* ***Holeš*** *(S.K.M.O.) 3:00:37; 13.* ***Kupčík*** *(Sokol Hrušov) 3:02:02; 14.* ***Milo*** *(S.K.M.O.) 3:05:06 – pozn. Miloš Zapletal; 15.* ***Jonke*** *(Hrušov) 3:08:52; 16.* ***Hurník*** *(Sokol Zárubek) 3:12:31; 17.* ***Honzátko*** *(posád. vel. Velké Prahy) – čas neuveden*

Další postřehy ze závodu vychází v deníku o den později. Jedinou chybou na trati byla skutečnost, že ne o všechny závodníky bylo stejně postaráno. Jako příklad je uveden Ostravský Varadínek, který běžel velkou část závodu úplně sám. Auta pořadatelů navíc mnoho a zbytečně projížděla celou trať a tím vířila zbytečně prach. Velké zásluhy mělo samo obecenstvo, kterého bylo hojně podél trati i ve všech osadách a závodníkům se tak dostalo občerstvení v jakékoli formě.

„Tak např. došlo v Polomi ku scéně, která musela každého dojati. Starší pán měl u silnice připraven malý stolek s květinami, vodou, citrony a cukrem. Když k němu dobíhal Kalous, tu provolal mu hodně zdaru a s nabídnutým občerstvením přišel tehdy, když již jej Kalous dávno minul".

Závod očima Miloše Zapletala

Závod běžel také samotný organizátor, Miloš Zapletal, který shrnul své pocity ze závodu v deníku Duch času ze dne 18.8.1923:

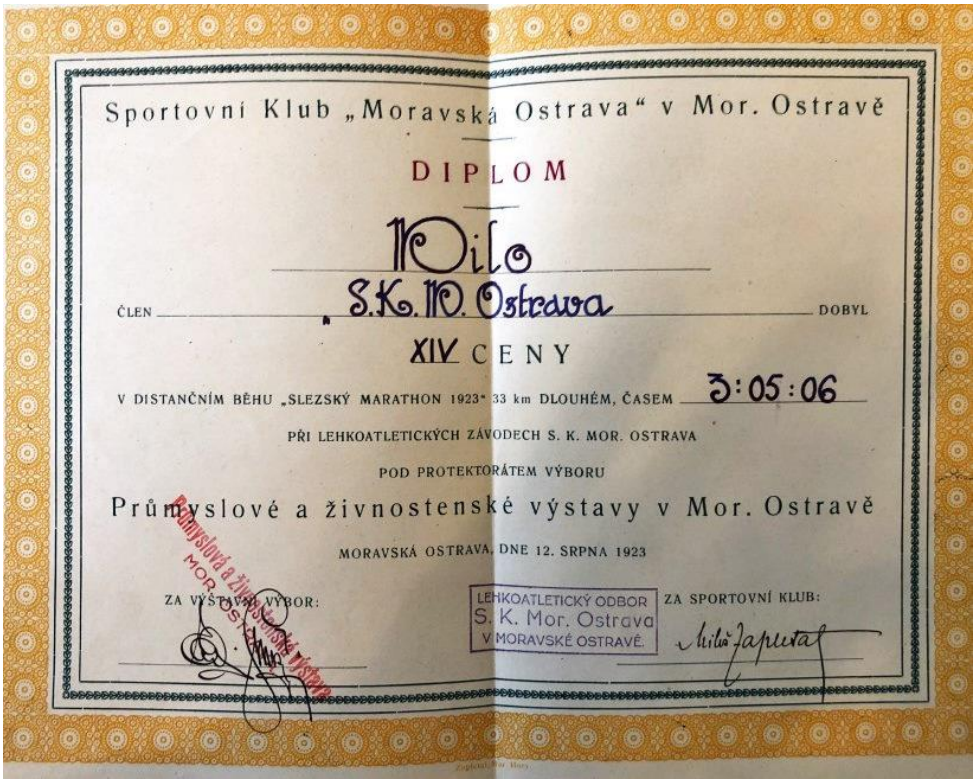
Přípravy k výběhu na náměstí děly se sice rychle a přesně, přece ale byl jsem rád, když jsem asi v 2. km s běžcem Kalousem z Příbrami na špici opouštěl ulice opavské. V této části závodu působil rušivě hluk a prach z automobilů a cyklistů. Obecenstvo po stranách silnice stálo až do Komárova (5 km). Pozoroval sem, že po celé trati, i v nejmenších vesnicích, kde nikdy nic podobného neviděli, zaznamenávali občané čísla běžců a porovnávali s čísly na programech, které pořádající S.K. Mor. Ostrava všude rozdal. Rovněž sledovali diváci na hodinkách čas přebíhajících běžců.

Po 10 km nastal na celé trati nejdelší kopec hrabyňský (1 km, dlouhý) a teplo dostoupilo vrcholu. V každé osadě, kde byly kontrolní stanice, odkud se telefonovalo na výstaviště v Mor. Ostravě, kde byl cíl, pořadí závodníků, přichystali členově S.K. Mor. Ostravy i privátní lidé vodu, aby běžci mohli se občerstviti. Mnozí si lili vodu na hlavu a na celé tělo. Za zdravotních ohledů se v první půli trati voda nepila. Každý běžec měl svého průvodčího na kole. V druhé polovině závodu po 15 km dostavila se nejen únava, ale také hlad, takže nestačili cyklisté vyhověti přáním běžců po citronech a jídle.

Jedli se housky a dokonce i uzenina. Nevím už v které vesnici, zahlédl jsem stolek, na kterém kterýsi bodrý občan nám mimo vodu vajíčka a květiny. Přiběhnuv, vylil jsem si rychle vodu z mísy na hlavu, poděkoval jsem a utíkal dále. Asi po 20 km zanechali někteří běžci běhu úplně nebo přechodně a šli, pokud mohli střídavou chůzí a během ku předu.

Rovněž i já posledních 10 km použil jsem regulérní závodní chůze, poněvandž mé svalstvo pro běh bylo úplně tvrdou silnicí vyčerpáno. Do prudkých kopců většina borců šla. Před Svinovem (25 km) vzduch se nápadně ochladil, což působilo blahodárně na borce. Slunce téměř již zapadlo. Nyní dostavil se náš největší nepřítel. Mimo všeobecnou únavu těla, pozbývali jsme energii a vůli závod dokončiti. Průvodčí snažili se udržeti borce povzbuzováním při tempu a dělali, co mohli, aby naši lhostejnost odstranili. Tvrdím, že posledních 5 km, bylo těžší uběhnouti, než předcházejících 25 km.

Člověk pozbude úplně vůli a přepadne vás lhostejnost. V této části závodu se pořadí běžců podstatně změnilo. Potěšitelná byla účast obecenstva, které všechny běžce občerstvovalo vodou a jinými osvěžujícími prostředky. Zvláště těžký byl poslední kopec hulvácký před cílem. Z Mar. Hor byl vytvořen až na výstaviště hustý špalír obecenstva. Pořádek všude přímo vzorný. Cílovou páskou prošli všichni běžci a podali důkaz, že lehká atletika jest důležitý prostředek, jak vychovati pevnou vůli. Boris Honzátko, nejstarší lehkoatletický závodník celé ČSR došel sice poslední, byl však z pochopitelných důvodů obecenstvem nadšeně uvítán.

Sportovní Klub „Moravská Ostrava“ v Mor. Ostravě

DIPLOM

Miloš

ČLEN S.K. Mor. Ostrava DOBYL

XIV CENY

V DISTANČNÍM BĚHU „SLEZSKÝ MARATHON 1923“ 33 km DLOUHÉM, ČASEM 3:05:06

PŘI LEHKOATLETICKÝCH ZÁVODECH S. K. MOR. OSTRAVA

POD PROTEKTORÁTEM VÝBORU

Průmyslové a živnostenské výstavy v Mor. Ostravě

MORAVSKÁ OSTRAVA, DNE 12. SRPNA 1923

ZA VÝSTAVNÍ VÝBOR: Průmyslová a živnostenská výstava MOR. OSTRAVA

LEHKOATLETICKÝ ODBOR S. K. Mor. Ostrava V MORAVSKÉ OSTRAVĚ

ZA SPORTOVNÍ KLUB: Miloš Zapletal

Obr. 27 – Diplom Miloš Zapletal; Zdroj: Archiv města Ostrava

Důsledky zakázaného závodu

Závod sklidil obrovský úspěch. Podél trati jej sledovalo 15 000 diváků a dalších 15 000 diváků bylo na výstavišti (přesné číslo večerního programu je 17 063). [28] Výbor výstavy věnoval každému závodníkovi bronzovou plaketu 52 x 19 cm velkou od akademického sochaře Kafky. [17]

O maratonu informovaly četné deníky – *Moravská Orlice, Rovnost, Lidové noviny* či *Venkov*, který v článku ze dne 15.8.1923 poukazuje na neuposlechnutí zákazu ČAAU. *„Jaké toho budou důsledky"?* ptá se v závěru článku.

Zatímco Slezský marathon měl být podnětem pro rozvoj atletiky na Ostravsku, **Čs.A.A.U. distancovala všechny závodníky a pořádajícímu klubu zastavila činnost**. Teprve za půl roku po protestní kampani vedené tiskem, musela Unie zrušit všechny tresty. [16]

Přesto zákaz nejspíše neplatil plošně. V nedělní příloze Rudého práva ze dne 8.9.1923 můžeme číst: „*Distanc závodníka Honzátko (posád. velitelství) byla na základě předložených dokladů zrušena*". Mohl se tak zúčastnit maratonu Beroun-Praha, který se běžel 28.9.1923. Klub SK Příbram, který vyslal Jana Kalouse, byl pokutován částkou 25 Kč (pětinásobek startovného).

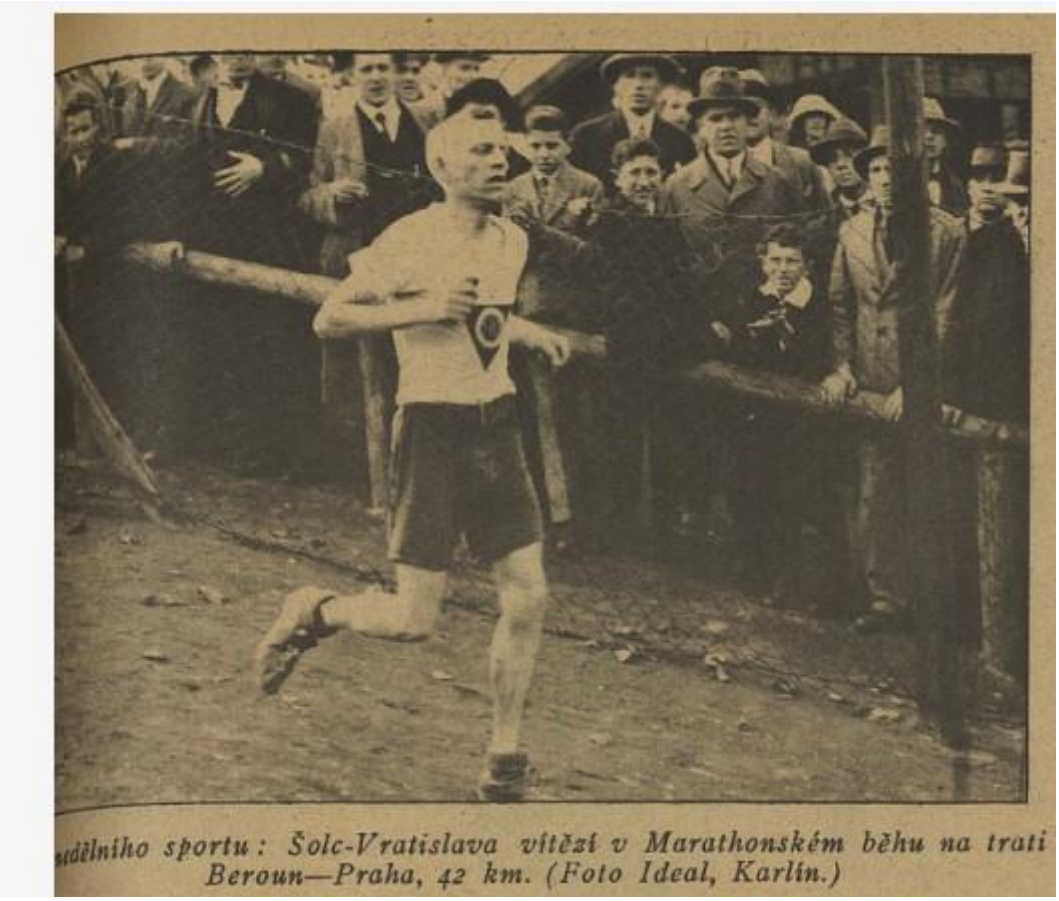

Obr. 28 – Bohumil Boris dobíhá do cíle maratonu Beroun-Praha (1923)

Maraton běží dál

Původní záměr organizátora Miloše Zapletala, bylo pokračovat v konání maratonu vždy ob jeden rok. Bohužel ten další ročník neproběhl v roce 1925, ale až v roce 1931, kdy se běželo do Ostravy z Českého Těšína (42,2 km). Těžko říct, jestli za tímto zdržením byly finance či již zmíněný zákaz od Čs.A.A.U.

Pár dní po Slezském marathonu, který mohl být přípravným závodem, se běžel první Čs. maraton na trase Beroun – Praha. Z berounského stadionu odstartovalo 17 borců na trať dlouhou 40,1 km. Do cíle doběhlo 13 z nich. Vytrvalec Slavia **Zyka** si držel vedení až do 22. kilometru, kde byl předběhnut dvěma cizozemci. Do cíle jako první dorazil **Scholz** z Vratislavi (2:56:56 hod.) před druhým **Franzem** z vídeňské Herty (3:00:39 hod.). František Zyka (Slavia) si ve svém prvním maratonu v životě doběh pro třetí místo (3:01:48).

Obr. 29 – Vítěz marathonu Beroun-Praha (1923)

Rok po Slezském marathonu (Opava – Ostrava) i Československém marathonu (Beroun – Praha) se konal maraton olympijský. V Paříži roku 1924 tak nastoupili na trať i naši známí **Bohumil Boris Honzátko** a **Ján Kalous**. Oba bohužel závod nedokončili. **František Zyka** do závodu nakonec nenastoupil. Tento rok byl pro maraton specifický – od roku 1924 totiž měří trať maratonu jednou pro vždy 42,195 km.

Průběh maratonu sledoval i Slovák **Vojtěch Bukovský**, který byl atmosférou letních her a maratonu vůbec naprosto unesen. Po návratu do Košic tak během několika týdnů organizuje první maraton. Medzinárodný maratón mieru (název od roku 1952) Košice přežil do dnešních dní. Jedná se o nejstarší evropský maraton. Historie tohoto závodu a zejména životní osud **Vojtěcha Bukovského** je detailně zpracován v knize Miroslava Hazuchy – Najstarší v Európe.

Obr. 30 – Ing. Vojtěch Bukovský (původním jménem Béla Braun (1894 - 1963))

O čtyři roky později (1928) se konal olympijský maraton v Amsterodamu. Ve velkém větru si pro vítězství doběhl Alžířan **Boughéra El Ouafi**, jehož příběh vyšel formou komiksu s názvem Marathon. Spolu s ním stál na startovní čáře už i **František Zyka**, který v čase 2:52:42 doběhl na 33. místě. Na 16. místě doběhl tehdy mistr Československa v maratonu **Alois Krof** (2:43:18).

Rok 1932 přivedl na start olympijského maratonu v Los Angeles jediného Čechoslováka. Byl jím **Oskar Hekš** (1908-1944). Do dnešních dnů se jedná po Zátopkovi o našeho nejlepšího olympijského maratonce. Do cíle maratonu doběhl ve velkém vedru v čase 2:41:35 hod. a obsadil skvělé 8. místo. (*Pozn. Zátopek – 1. místo 1952, 6. místo 1956*)

Obr. 31 – Oskar Hekš; Zdroj: esbirky.cz

Oskar Hekš byl Žid. Sportoval prvně v Pedestriánským klubu Vinohrady a později v židovském sportovním oddíle ŽSK Hagibor Praha. Poprvé se s atletikou setkal na dnes již legendárním závodě Praha Běchovice (1928). O rok později získává titul mistra republiky v maratonu. A další rok titul obhájí. Stává se hvězdou a těší se na již zmíněné olympijské hry, kam nakonec díky podpoře židovské obce opravdu odcestuje.

Posilněn úspěchem se upíná k dalším hrám. Jenže. Další hry měly být v nacistickém Německu. Protestoval, prosil o bojkot, psal dopisy, ale bylo to marné. Nominovali jej dokonce jako nejlepšího republikového maratonce, odmítl odjet. Byl hnací sílou myšlenky uspořádání Lidových her v Barceloně, které se měly pár dní před oficiální Olympiádou v Berlíně stát jejím morálním "zrcadlem". Bohužel ve Španělsku začala občanská válka a od her se upustilo.

I proto byl po okupaci v hledáčku úřadů, byl v odboji, zatkli jej a jako fyzicky zdatný byl odeslán 24. 11. 1941 k budování Koncentračního tábora Terezín. Pak jej poslali do Osvětimi, kde byl v noci z 8. na 9. března 1944 zavražděn v plynové komoře.

Maratonec Oskar Hekš tak skončil jako pravý antický hrdina. Prosím, zapamatujme si jeho jméno! Po olympiádě v Los Angeles řekl "*Věřím, že jednou vyhraji velký maratón, mám na to ještě čas*." Lepšího mezinárodního sportovního výsledku však již nedosáhl. **V běhu života byl vítězem, bojoval proti zlu, ve kterém platí, stejně jako ve sportu: "Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se."**

Myslím, že mu dodnes něco dlužíme, že tehdy svět nevyslyšel jeho úpěnlivé prosby. Byl maratonec tělem i duší a měl důležitou zprávu pro celý svět, nejen pro Mezinárodní olympijský výbor (MOV) – *„ Berlín není místem pro olympijské hry***."**

Je s podivem, že MOV si ani po těch dlouhých desetiletích neuměl srovnat svoji páteř. Považuji za absolutně nepřípustné vést jakékoli diskuse vedoucí k nalezení kompromisu o účasti na hrách pro sportovce národa, který páchá stejné zlo jako tehdy.

Slovo závěrem

„Když se snažíme zasáhnout příliš malý cíl, není divu, že se nám třese ruka."

— Pavel Kosorin český humorista (*1964)

Malí lidé, velké věci. Touto větou lze charakterizovat všechny ty, kteří stáli u zrodu pojmu *maraton*.

Byl to **Pierre de Coubertin**, který dovedl přesvědčit „celý svět" o nutnosti obnovy olympijských her. Historik **Michel Bréal** byl ten, který přišel v roce 1894 s myšlenkou uspořádat „dlouhý běh s názvem *Marathon*" jako zakončení prvních novodobých olympijských her v Řecku (1896). Snad i náhoda tomu chtěla, že s těmito muži byl v úzkém kontaktu Čech **Jiří Stanislav Guth-Jarkovský**, který patřil mezi zakládající členy Mezinárodního olympijského výboru. Na přelomu 19. a 20. století tak

začala vznikat organizace, jejíž budoucí velikosti nedovedli dohlédnout snad ani samotní zakladatelé. Středoškolský profesor z Klatov se tak dostal do vysoké společnosti, kde začal prosazovat zájmy českého národa v době nadvlády Rakouska – Uherska. Nerovný boj zvládal skvěle. Založil Český olympijský výbor a následně Českou amatérskou atletickou unii. Trval na rovnoprávném zastoupení Čechů a diplomaticky zvládal řešit narůstající tlaky ze strany Vídně a Německa. I díky tomu můžeme vidět občany české národnosti na olympijských hrách již v roce 1900 pod názvem Bohemia.

Guth-Jarkovský byl také, v pozici hlavního rozhodčího, u prvního maratonu na českém území. Ten se konal dne 25.10.1908 na trase Smíchov – Dobříš. V tu dobu se již maraton šířil nezadržitelně světem. Sportovní klání však bylo přerušeno 1. světovou válkou.

V roce 1918 vznikl Československý stát a ve větším počtu začaly vznikat sportovní spolky či lehkoatletické odbory (zejména) při fotbalových klubech. Nově vzniklý stát se chtěl pochlubit výkony svých sportovců na další olympiádě, a proto angažoval do přípravy Čechoameričana **Josefa Amose Pipala**. Ten byl rozhodující postavou i pro následující vývoj atletiky na Ostravsku.

Svým přístupem „nakazil“ místní nadšence-**Antonína Záviše, Antonína Podešvu, bratry Vítězslava a Karla Kubenky** a také **Miloše Zapletala**. A právě posledně jmenovaný se stal největším tahounem Ostravské atletiky v první polovině 20. století. Byl to Miloš Zapletal, který předložil návrh na konání prvního maratonu ve Slezsku předsedovi zábavního odboru při Průmyslové a živnostenské výstavě v Ostravě roku 1923. **Eduard Suský** nápad schválil a začaly hektické přípravy. Kluci z nově vzniklého klubu S. K. Moravská Ostrava měli na přípravu akce, která zde neměla svou velikostí obdoby, pouhé tři týdny. Šibeniční termín. Nejmenší podpory se jim však dostalo tam, kde to nejméně čekali. Československá atletická amatérská unie (Čs.A.A.U.) jim pouhých pět dní před konáním závodu maraton zakázala a běžcům hrozila postihem zastavení činnosti.

Přípravy Slezského marathonu však byly již v plném proudu. Závod bude. Z původně přihlášených 27 běžců se na start postavilo 17. Přesně tolik jako v prvním olympijském maratonu. Závod proběhl a sklidil obrovský úspěch. Podél trati jej sledovalo na 15 000 diváků a stejný počet jich čekal v cíli na výstavišti. Čs.A.A.U. pod tíhou těchto okolností a tisku, musela po půl roku svůj distanc zrušit a klubu S.K. Moravská Ostrava obnovila činnost.

Dne **12.8.2023** uplyne v **16:36 hod.** přesně **100 let** od okamžiku, kdy první borci vyběhli z Opavy do Ostravy. Přesně v tento den i čas chci i já společně s Petrou Pastorovou (ředitelkou Ostrava City Marathonu) vyběhnout ve stopách prvních maratonců. Vzdáme tak hold tomu, co počátkem 20. století u nás tito borci dokázali. Přidáš se i ty? Vše podstatné najdeš na www.bkludgerovice.cz/100

1923
12.8. v 16:36
2023

Nadační fond
Kulíšek
nedonošeným dětem

QR Platba

100 - Pocta maratoncům

Vyběhni s námi ve stopách Slezského marathonu.
Přesně po sto letech vyběhneme opět z Opavy
do Ostravy a vzdáme hold prvním běžcům.
Trasu lze absolvovat i na kole.

www.bkludgerovice.cz/100

Zdroje

1 – Moravsko-slezský deník ze dne 14.8.1923
2 – GIESSEN Hans W., 2014, *The "Inventor" of the Marathon race: Michel Breal*
3 – https://worldathletics.org/heritage/news/a-marathon-legend-revisited
4 – https://www.christies.com/en/lot/lot-5546193
5 – LOVETT Charles, 1997, *Olympic marathon*
6 – RAYMOND Krise, SQUIRES Bill, 1982, *Fast Tracks: The History of Distance Running Since 884 B.C.*
7 – GOTAAS Thor, 2013, *Dejiny Behania*
8 - https://www.runnersworld.com/advanced/a20829825/womens-marathon-record-mystery/
9 – DOMANSKÝ Ivo, *Už jen z tribuny – Ženy a maraton? To snad ne…*
10 – GUTH-JARKOVSKÝ Jiří Stanislav, 1929, *Paměti, Díl II., Paměti olympijské*
11 - https://www.atletika.cz/aktuality/serial-120-let-a-vznikla-unie/
12 – HAZUCHA Miroslav, 2004, *Najstarší v Európe*
13 – HAZUCHA Miroslav, 2021, *Slovenský bežecký klenot*
14 – DANĚK Radoslav, 2001, *Dlouhá životní míle Boleslava Moravce st.*
15 – *The Sydney Morning Herald*, 17.7.1912
16 – ZAPLETAL Miloš, 1926, *Naše práce – Almanach SK Mor. Ostrava*
17 - ZAPLETAL Miloš, 1946, Lehká atletika na ostravsku
18 – MORAVEC Boleslav, CEKL Jan, 1942, *20 Let Ostravského a Valašského sportu*
19 – Digitální badatelna Archiv města Ostravy, Číslo NAD 1230, Inv. číslo 1030
20 – FRANEK Karel, 2013, *Ostrava 27 Příspěvky k dějinám a současnosti Ostravy a Ostravska*
21 – ŠIMEK, *Kronika města O-Vítkovic, díl II, léta 1914-1945*
22 – *Večer, lidový deník ze dne 26.4.1924*
23 – JIRKA Jan, 2004, *Kdo byl kdo v české atletice*
24 – JANECKÝ Alfred, 1946, *Slavné postavy naší atletiky*
25 – LACHOUT David, 2011, *Počátky lehké atletiky SK Přerov, bakalářská práce*
26 – Duch času, noviny ze dne 18.8.1923
27 – ČAŇOVÁ Tatiana, ČHMÚ, *osobní korespondence*
28 – TRNOVSKÝ J., 1923, *arch Denní návštěva Průmyslové a živnostenské výstavy*
29 – JIRKA Jan, 1997, *Sto let královny*

Slezský marathon 1923

...šel mocně vpřed, prchl ostatním a dotahoval se na Kalouse. Za svinovským mostem jej dotáhl s úsměvem šel okolo Kalouse, který jen asi na 50 m se s ním svezl a Kovařík šel vpřed určitému vítězství vstříc. Svinovský kopec běžel volně a vrchol jeho šel krokem, ale nahoře zase přidal. Mezitím odpadal Kalous již na 3. místo, neb opavský Pavlíček pronásledoval Kovaříka. Proběhnuty byly Mariánské Hory a následoval poslední kousek cesty k výstavišti, kdež panoval ruch a zájem. Vše chtělo věděti kdo a kdy již zde bude...

Nadační fond
Kulíšek
nedonošeným dětem

Dávám tuto e-knihu **volně k dispozici** (pro soukromé využití). Budu však velmi rád, pokud přispěješ libovolnou částku těm, kteří to opravdu potřebují. **Ti nejmenší to ještě neví, ale právě oni se stanou těmi největšími vytrvalci.** Jen potřebují ze začátku naši pomoc. I proto je tady Nadační fond Kulíšek – číslo účtu 123-1518900227/0100 – případně QR kód. Děkuji.

QR Platba

David Bíbrlík

amatérský běžec dlouhých tratí a podprůměrných časů

www.behotoulani.cz

www.bkludgerovice.cz

@bibrlik @behotoulani